

1929

ROMÁNOVÉ VEČERY B 669.
„Českého Slova“

E. A. POE
**DOBRODRAŽSTVÍ
GORDONA PYMA**
A DROBNÉ POVÍDKY
DÍL II.

PŘELOŽIL BOHUMIL ŠTĚPÁNEK
PRAHA: MELANTRICH, 1929

UVVIAZEK MELANTRICHovy
KNIŽNICE

VRAŽDA V ULICI MORGUE

Jaký zpěv zpívaly Sirény, nebo jak se jmenoval Achiles, když se ukryl mezi ženy, — tyto otázky, ač jsou záhadné, nejsou přec naprosto nedostupny.

Sir Thomas Browne.

Duševní vlastnosti, které se jmenují analytickými, jsou samy o sobě jen pramálo přístupny analýse. Oceňujeme je pouze podle jejich projevů. Víme o nich mezi jiným, že bývají svému vlastníkovi, má-li je v neobyklé míře, zdrojem nejrozkošnějších požitků. Jako silný člověk se raduje nad svou fyzickou schopností, libuje si v oněch cvičeních, jež uvádějí jeho svaly v pohyb, tak se analytik těší z oné duševní aktivity, jež něco řeší. Nalézá zálibu i v nejobyčejnějším zaměštrání, jež rozechřívá jeho talent. Miluje hádanky, hříčky slov, hieroglyfy, projevuje ve svých řešeních těch věcí určitý stupeň *ostrovitupu*, jenž se dosažené pouze holou a soustředěnou metodičností, budi ve skutečnosti plné zdání intuice.

Schopnosti řešení je možno velice zesílit studiem matematiky a zvláště jejího nejdůležitějšího odvětví, jež bylo, nepravem a jen pro své retrogradní operace, nazváno jakoby *par excellence* analytikou. Přes to však počítat není samo v sobě analýsou. Hráč šachů na příklad počítá, a neusiluje o analýsu. Z toho plyne, že hra v šachy je, pokud se týče jejích účinků na duševní povahu, velmi špatně pochopena. Nepíše zde pojednání, chci pouze úvodem k vyprávění poněkud zvláštnímu podat několik pozorování zcela nahodilých. Chci tedy užít příležitosti

k tvrzení, že vyšší schopnosti uvažujícího intelektu jsou mnohem rozhodnější a užitečněji zaměstnány nenáročnou hrou v dámu, než vši tou vyunělkovanou malicherností šachů. Při hře v šachy, kde různé figury mají různé a bizarní pohyby různé a měnivé důležitosti, to, co je jen a jen složitě, je bráno omylem (a nikoli řídkým) za něco hlubokého. Důležitou úlohu hraje zde *pozornost*. Ochabne-li na okamžik, je způsoben přehlmat, končící škodou nebo porážkou. Jelikož tahy jsou nejenom mnohé, ale i různé podměněné, je možnost takových přehmatů zumohobnásobena; a v devíti případech z deseti vítězí soustředěnější hráč nad ostrovipnější. Při dámě, kde tahy jsou *jednoznačné* a mají jen málo obměn, pravděpodobnost neúspěchu je naopak zmenšena, a ježto pouhá pozornost zůstává poměrně nezaměstnána, převaha kterékoli strany je docílena větším *ostrovipem*. Abychom byli méně abstraktní — myslíme si hru v dámu, kde zbývají už jen čtyři kameny a kde ovšem omyl už nelze očekávat. Je zřejmo, že v tomto případě vítězství rozhodne (jsou-li hráči ve všem stejní) pouze nějaký promyšlený tah, výsledek jistého silného duševního výkonu. Analytik, zbaaven své obvyklé pomoci, užívá se do ducha svého protivníka, ztotožní se s ním a často spatří na prvý pohled jediný způsob (někdy opravdu nemožně jednoduchý), jímž může své svěst buďto k omylu nebo k nesprávnému rozpočtu.

Whist je už dávno znám svým všem na tak zvané usuzovací schopnosti, a lidé nejvyšších duševních kvalit mají v něm, jak známo, zřejmou a nevyočítatelnou zálibu, zatím co šachy opomíjejí jako malichernost. Nade vši pochybnost neexistuje žádná podobná hra, která by tak silně zaměstnávala analytické schopnosti. Nejlepší šachista na světě je *sotva* něčím víc, než pouze nejlepším šachistou; ale zběhllost ve whistu zahrnuje v sobě i schopnost úspěchu ve všech oněch důležitějších podnikáních,

kde duch zápasí s duchem. Právím-li zběhllost, míním onu dokonalost ve hře, jež obsahuje znalost všech pramenů, odkud lze čerpat zákonné výhody. Tyto jsou nejen rozmanité, ale i mnohotvárné, a leží často v nejzávažnějších zákoutích myšlenky, úplně nepřístupných obyčejnému rozumu. Bedlivě pozorovat je zřetelně si pamatovat; a tak soustředěný šachista velice dobře se uplatní při whistu a Hoyleova pravidla (založená na pouhém mechanismu hry) jsou úplně a všeobecně pochopitelná. Tak dobrá paměť a postup »podle knih«, jsou věci všeobecně pokládáné za celý základ dobré hry. Ale právě v případech, které jsou za hranicemi pouhých pravidel, projeví se plně zrůčnost analytika. Hromadí si mlčky svá pozorování a závěry. Tak asi dělá i jeho protivník; a rozdíl v rozsahu dosažených pozorování neleží ani tak v síle činit závěry, jako v podstatě pozorování. Je nutno vědět, co je pozorovat. Náš hráč se nikterak neomezuje; nikterak neodmítá z důvodu, že jde o hru, jiné závěry z věci, jež nepatří ke hře. Zkoumá výraz svého spoluhráče, srovnává je pečlivě s výrazem každého ze svých protivníků. Pozoruje způsob rozdělení karet do každých rukou, počítá často trumf za trumfem, výhodu za výhodou, podle pohledů, jež na ně vrhají jejich majitelé. Všimá si každého záchvěvu tváře při postupu hry, sbíraje tak jistý fond myšlenek podle různých výrazů jistoty, překvapení, vítězoslavy či zármutku. Ze způsobu, jímž hráč dělá svůj bod, soudí, může-li osoba, jež jej bere, udělat hned na to bod jiný. Poznává, co je hráno s přetvářkou, podle výrazu, s kterým je karta vržena na stůl. Náhodně neb nepozorně slovo, náhodně upuštění neb obrácení karty s provázející je úzkostlivostí nebo lhostejností vzhledem k jejímu ukrytí; počítání bodů a pořad jejich uspořádání; rozpaky, váhání, hněv nebo vzrušení, — vše poskytuje jeho zdánlivě intuitivnímu vnímání ukázkou

pravého stavu věci. Prošla-li hra dvakrát, tříkrát kolem, ví zcela jistě, co kdo má v ruce a tedy vyhazuje karty s absolutně přesným úmyslem, jako by mu ostatní karty ukázali.

Schopnost analyzy nesmí být zaměňována s prostou chytrostí; neboť, ač analytik je nutné chytrý, přec chytrý člověk je často naprosto neschopen analyzy. Schopnost konstrukce neb kombinace, již se chytrost obvykle projevuje, a již frenologové (myslím, že omylem) přikládají samostatný orgán, majíce ji za vlastnost prvotní, je tak často pozorována u těch, jejichž intelekt hraničí jinak s idiotismem, takže až přivábila všeobecnu pozornost spisovatelů duševnědušných. Mezi chytrostí a schopností analytickou je opravdu rozdíl mnohem větší, než mezi obrázkovostí a obrazovostí, ale rozdíl velmi analogický. Shledáte, že chytrí lidé mají vždy fantasiu, a lidé nadaní opravdu obrazovostí bývají zároveň analytičtí.

Další vyprávění podá čtenáři jakési světlo a doklad pro toto tvrzení.

Když jsem roku 18... trávil v Paříži jaro a část léta, seznámil jsem se tam s panem C. Augustem Dupinem. Mladý muž pocházel z výborné — dokonce vznešené rodiny, ale různými nepříznivými událostmi byl sražen do takové chudoby, že i energie jeho povahy podlehla a on se přestal bít se světem, nebo se starat, aby zas nabyl svého jmění. Laskavostí jeho věřitelů zůstal mu ptec malý zbytek jeho dědictví; a z důhodů tohoto zbytku opatroval si s přísnou šetrností své životní potřeby, aniž by se pachtil po nějakém nadbytku. Knihy ovšem byly jeho jediným přepychem a v Paříži jich lze nabýt snadno.

Po prvé jsme se setkali v obskurní knihovně kdesi v rue Montmartre, kde pouhá náhoda, že jsme oba hledali též velmi vzácný a pozoruhodný svazek, nás svedla k bližšímu seznámení. Vidali jsme se znovu a znovu. Hlu-

boce mne zajímala jeho malá rodinná historie, již mi rozváděl se vši tou upřímností, kterou se Francouz tak kochá, kdykoli hovoří o sobě. Užasl jsem rovněž nad rozsahem jeho četby; ale nade vše jsem cítil, že mou duši roznítil divoký žár a živá svěžest jeho obrazovivosti. Podle toho, co jsem v Paříži hledal, cítil jsem jasné, že společnost takového muže byla by pro mne neocenitelným pokladem; a tento pocit jsem mu upřímně vyznal. Konečně bylo ujednáno, že po dobu mého pobytu ve městě budeme bydlet společně; a jelikož mě vezdejší prostředí byly poněkud méně stíněny než jeho, souhlasil, že na své útraty najmu a zařídím, ve stylu, odpovídajícím jaksi fantastické ponouřnosti našich společných povah, časem ohlodoný a groteskní domek, dávno opuštěný pro pověry, po nichž jsme nepátrali, a téměř se už rozpadající v odlehlé a pusté části Faubourg St. Germain.

Kdyby byl způsob našeho života na onom místě znám světu, byli bychom pokládáni za šílence, — ač možná šílence neškodné. Byli jsme od světa uaprostu odloučeni. Nepřijímali jsme návštěv. Opravdu, zachovával jsem místo našeho útulku v přísné tajnosti před svými dřívějšími druhy; a Dupin nebyl už řadu let v Paříži nikomu znám. Žili jsme jen sami sobě.

Bylo jistým fantastickým vrtochem mého přítele (neboť jak bych to měl jinak nazvat?), že byl zamilován do noci; klidně jsem se podřídil této jeho bizarnosti, jakož i všem druhým, poddávaje se jeho divokým rozmarům s úplnou oddaností. Černá bohyně však nechtěla s námi dlít stále a tak jsme její přítomnost napodobili. Za časného svítání zavřeli jsme všechny těžké okenice staré budovy, zažehli jsme dvě svíce, jež kromě silné vůně vydávaly pouze strasidelnou a matnou záři. Pomocí těch pak jsme notili své duše ve sny — čtouce. píšice

nebo hovůřice, až nám hodiny blásily příchod skutečné temnoty. Tehdy jsme, držíce se pod paži, vcházeli do ulice, pokračující v rozhovorech dne, nebo bloudivě daleko široko až do pozdních hodin, hledající v divokých světlech a stínech zalidněného města onu nekonečnost duševního vzrušení, jež dává klidné pozorování.

V takových chvílích jsem jen pozoroval a obdivoval obzvláštní analytickou schopnost Dupinovu, ačkoli jsem z jeho bohatého idealismu mohl být na ni už připraven. On rovněž, jak se zdálo, nalézal velikou zálibu v uplatňování této schopnosti, ano stavěl ji dokonce na odív — a nikterak neváhal přiznat svou rozkoš z toho. Vychloubal se mi s tlumeným smíchem, že vidí do mnohých lidí jak oknem a svoje tvrzení podkládal obyčejně přímými a velmi zarůžejícími důkazy své hluboké znalosti mne sama. Jeho způsob v takových chvílích byl chladný a úsečný; oči měly ztrnulý výraz, a jeho hlas, obvykle zvůčný tenor, zazněl vysoce, takže nebyť ovládané a zřetelné výslovnosti, byl by zněl až nevrle. Pozoruje ho za takových nálad, často jsem zamýšleně uvažoval o starém učení, o dvojitosti duše a bavil se představou dvojího Dupina — tvořivého a ničivého.

Ale nebudiž předpokládáno, z toho, co jsem právě řekl, že chci rozvinovat nějaké mysterium, nebo psát nějakou romanci. To, co jsem o Francouzovi napsal, bylo jen následkem jeho rozrušeného nebo snad chorého rozumu. Ale o povaze jeho postřehů ve zmíněné době nás nejlíp poučí příklad.

Jednoho večera jsme se toulali dlouhou, špinavou ulicí v okolí Palais Royal. Oba jsme byli zřejmě zabráněni myšlenkami a žádný z nás nepromluvil slova aspoň čtvrt hodiny. Pojednou Dupin přerušil mlčení slovy:

»Je to hrozně malý člověk, pravda, a líp by se hodil pro *Théâtre des Variétés*.«

»Nemůže o tom být pochyby,« odvětil jsem bezděčně, aniž bych ihned zpozoroval (tak jsem byl zabrán do myšlenek) zvláštní způsob, jímž mluvčí zapadl do mých vlastních úvah. V okamžiku na to jsem se vzpamatoval a můj úžas byl nesmírný.

»Dupine,« pravil jsem vážně, »toto pochopit je nad mé síly! Neváhám přiznat, že jsem překvapen a sotva věřím svým smyslům. Jak je to možno, abyste věděli, že myslím na — ?« Zde jsem se zarazil, abych zjistil nadě vši pochybnost, ví-li opravdu, na koho myslím.

»— na Chantillyho,« pravil; »proč se zarazíte? Právě jste v duchu usoudil, že jeho malá postava není vhodna pro tragedii.«

To právě tvořilo předmět mých úvah. Chantilly byl kdysi příštípkář v rue St. Denis, a zblázniv se do divadla, pokusil se o roli Xerxa v Crébillonově tragedii téhož jména, a byl za svou námahu odměněn posměšky.

»Povězte mi proboha,« zvolal jsem, »metodu — je-li v tom jaká — již jste mohl vniknout do mé duše v této věci.« Ve skutečnosti byl jsem ještě více překvapen, nežli jsem nu chtěl dát najevo.

»Byl to ovocnár,« odvětil můj přítel, »jenž vás přivedl k závěru, že příštípkář není dost velký na Xerxa *et id genus omne*.«

»Ovocnár? — Udivujete mne — uevím o žádném ovocnárí!«

»Muž, který do vás vrazil, když jsme vcházeli do této ulice — asi před čtvrt hodinou.«

Tu jsem si opravdu vzpomněl, že skutečně jakýsi ovocnár nesoucí na hlavě velký koš jablek, mne skoro porazil, když jsme vcházeli z rue C... do uličky, v níž jsme teď stáli; ale co má ten co dělat s Chantillym, jsem nemoohl naprosto pochopit.

U Dupina však nebylo stínu šarlatánství. »Vysvětlím

vám to,« pravil, »a abyste vše jasně pochopil, budeme sledovat běh vašich myšlenek od chvíle, kdy jsem na vás promluvil, až k oné srážce s dotyčným ovocnářem. Hlavní články řetězu následují takto: Chantilly, Orion, Dr. Nichols, Epikuros, stereotomie, dláždění ulic, ovocnář.«

Je málo těch, kdo se v určitých obdobích života nebavili sledováním oněch cest, jimiž se ubírají skryté úzávěry jejich myšlenek. Toto zamětnání bývá často velmi zajímavé a ten, kdo se o ně pokusí po prvé, je udiven zdánlivě nekonečnou vzdáleností a nesouvislostí mezi východiskem a cílem. Jaké tedy bylo mé ztěšení, když jsem slyšel Francouze takto mluvit a když jsem chtěl nechtě musel přiznat, že mluví pravdu. Pokračoval:

»Mluvili jsme o koních, pamatují-li se dobře, právě než jsme vyšli z rue C... To byl poslední předměč, o němž jsme hovořili. Jak jsme přecházeli do této uličky, ovocnář s velikým košem jablek na hlavě, vrazil prudce do vás, srazil vás na hromadu dláždících kamenů, nakupených na místě, kde byla jízdni dráha opravována. Stoupl jste na jeden z uvolněných kamenů, uklouzl, lehce si podvrkl kotník, zdál se rozzloben nebo mrzut, zamumlal několik slov, ohlédl se ještě na hromadu a pak mlčky šel dále. Nevšiml jsem si obzvláště toho, co jste dělal; ale pozorování stalo se mi v poslední době jistou nutností.

Díval jste se stále na zem — zíraje s mrzutým výrazem na díry a rýhy v dláždění (takže jsem viděl, že stále ještě myslíte na kameny), až jsme došli k malé uličce, zvané Lamartine, jež byla dlážděna. Jaksi na zkoušku, klínovými a spojitými kostkami. Zde se vaše tvář vyjažnila a vida vaše rty v pohybu, nemohl jsem pochybovat, že jste mumlal slovo »stereotomie«, výraz velmi vhodný pro tento druh dláždění. Věděl jsem, že nemůžete v duchu říci »stereotomie«, aniž byste nebyl přiveden k myš-

lence na atomy a tak i na teorie Epicurovy; a jelikož jsem se vám, když jsme nedávno přetrásali tento předměč, zmínil, jak zvláštně a přece tak neuznaně, nejasně dohady tohoto vzněšeného řeka se shodují s tvrzeními pozdější nebeské kosmogonie, cítil jsem, že jistě pohlednete vzhůru na velikou mlhovinu Orionu a zřejmě jsem čekal, až to uděláte. Vzhlédl jste a já byl přesvědčen, že jsem sledoval správně váš postup. Ale v oné trpké tirádě na Chantillyho, jež se objevila ve věroejším »Musesée«, satirik, učiniv potupné narážky na změnu přístipkářova jména, když vystoupil na kotlurn, uvedl latinský verš, o kterém jsme často hovořili, Myslím verš

Perdidit antiquum litera prima sonum)*

Rekl jsem vám, že se to vztahuje na Orionu, jeuz se dříve psal Urion, a z jistých věcí, souvisících s tímto výkladem, jsem věděl, že jste naů nemohl zapomenout. Bylo tedy jasno, že si určitě spojíte představu Orionu s představou Chantillyho. Že jste je spojil, viděl jsem podle povahy úsměvu, jeuz vám zahrál na rtech. Myslel jste na obě! ubohého přístipkáře. Až dosud jste krácel shrbeně, ale teď jsem viděl, že jste se napřímil v celé své výšce. Tu jsem byl jist, že přemítáte o drobné postavě Chantillyho. A v tomto bodě jsem přerušil vaše úvahy poznámkou, že skutečně je velmi malý, teu Chantilly, a hodil by se spíše do *Theatre des Variétés*.

Za nedlouho potom prohlíželi jsme včerní vydání »Gazette des Tribunaux«, když naši pozornost upoutal tento článek:

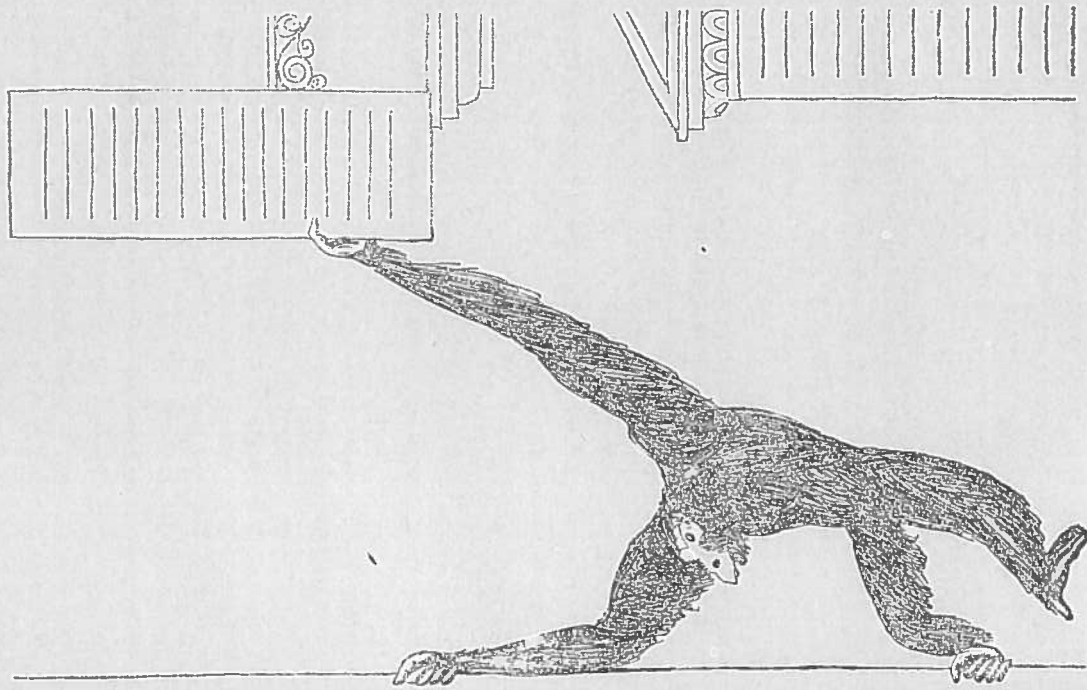
»**POZORUHODNÁ VRAZDA.** — Dnešního rána asi ve tři hodiny obyvatelé čtvrti St. Roch byli vyburcováni zc spánku řadou strašlivých výkřiků, vycházejících patrně

¹⁾ *První písmeno ztratilo starý zhluk.*

ze čtvrtého poschodí jednoho domu v ulici Morgue, jež, jak je známo, obývá pouze paní L'Espanaye, a její dcera, slečna Camille L'Espanaye. Po jisté chvíli, zavíněné bezúčelnými pokusy dostat se dovnitř obvyklým způsobem, byla vrata pačidlem vylomena, a osm neb deset sousedů vešlo s dvěma četníky. V tom okamžiku výkřiky ustaly, ale když skupina vrazila na první část schodiště, bylo slyšet dva neb více hrubých hlasů v ostré potyčce, jako by vycházely z horní části domu. Když hlouček dosáhl druhého poschodí, tyto hlasy rovněž ustaly a všecko zůstalo v naprostém klidu. Skupina se tedy rozprchla a spěchala z jednoho pokoje do druhého. Když přišli ve čtvrtém poschodí do velké zadní místnosti (jejíž dveře, zamčené s klíčem uvnitř, byly vypáčený), naskyl se jim obraz, jež každého z přítomných naplnil hrůzou a úžasem.

Pokoj byl v nejvyšším nepořádku, nábytek rozbit a rozházen kolkolem. Byla zde jen jediná postel a matrace byla z ní stažena a hozena doprostřed podlahy. Na jedné z židlí ležela břitva potřísněná krví. Na krku bylo několik silných pletenců sedých lidských vlasů, rovněž pomazaných krví a, jak se zdálo, vyrvaných i s kořeny. Na podlaze byly nalezeny čtyři Napoleony, naušnice s topasem, tři velké stříbrné lžice, tři menší alpakové a dva měšce, obsahující skoro čtyři tisíce franků ve zlatě. Zásušky psacího stolu, jež stál v rohu, byly otevřeny a byly patrně vybrány, ačkoli v nich zbylo ještě mnoho předmětů. Pod matrací byla nalezena malá železná pokladna. Byla otevřená, s klíčem ještě v zámku. Nebylo v ní nic kromě několika starých dopisů a jiných papírů malé váhy.

Po paní L'Espanaye nebylo zde ani stopy, ale protože nad krbem bylo pozorováno neobvyklé množství sazí, byl prohledán komín, a (hrůza o tom mluvit!) odtud

Vrah

vytažena mrtvola dcery, strčená hlavou dolů do úzkého otvoru do velké vzdálenosti. Tělo bylo zcela teplé. Po prozkoumání bylo na něm spatřeno mnoho odřenin, způsobných jistě násilným vražením a vytažením. Na tváři bylo mnoho krutých jizev a na hrdle tmavé podlitiny a hluboké stopy nehtů, jako by zesnulá byla uskrtna.

Po důkladné prohlídce každé části domu, ale bez dalších objevů, hlouček se odebral na malý dlážděný dvorek za budovou, kde ležela mrtvola staré pani s hrdlem tak proříznutým, že při pokusu tělo pozdvihnout, hlava odpadla. Tělo stejně jako hlava bylo přišerně zohaveno, jako by ani nepatřilo lidské bytosti.

K tomuto hrůznému tajemství doposud, pokud vím, není nejmenšího objasnění.«

Příštího dne přinesl list tyto dodatečné podrobnosti:

Tragedie v ulici Morgue. - Mnoho osob bylo vyslýcháno vzhledem k této nejpodivnější a hrozně události, ale nebylo zjištěno nic, co by na ni vrhalo světlo. Podáváme tuto všecky výpovědi svědků.

Pauline Dubourgová. prádlena, vypovídá, že obě zesnulé zná už tři roky, neboť jim po tu dobu prala. Stará pani se s dcerou, jak se zdá, snášely velmi dobře — majíce se navzájem velmi rády. Výborné platily. Nemuže říci nic, pokud jde o způsob neb prostředky jejich života. Myslí, že pani L. se živila předpovídáním osudu. Bylo známo, že si ukládá peníze. Nikdy nikoho v domě nepotkala, když pro prádlo zaslala, neb odnášela je domů. Je jista, že neměly nikoho k posluze. Zdálo se, že v celé budově nebyl nikde nábytek, kromě čtvrtého poschodí.

Pierre Moreau, trafikant, vypovídá, že prodával malé množství šňupavého tabáku pani L'Espanay skoro čtyři roky. Narodil se v sousedství a vždy tu bydlel. Zesnulá s dcerou obývaly dům, v kterém mrtvoly byly nalezeny, déle než šest let. Dříve byl obýván klenotníkem, jenž

dával hořejší pokoje do podnájmu různým osobám. Dům patřil paní L. Byla rozmrzelá nad poškozováním domu nájemníky, a tak se rozhodla, že ani jednu část neprodejne. Stará paní byla dětinská. Svědek viděl dceru asi pět, šestkrát za celých šest let. Obě žily nesmírně osamělým životem — říkalo se, že mají peníze. Slyšel říkat mezi sousedy, že paní L. věští osud — nevěřil tomu. Nikdy neviděl vkročit do dveří nikoho krom staré paní a její dcery, jednou, dvakrát nosiče, a asi osmkrát, desetkrát lékaře.

Mnoho jiných osob, sousedů, podalo svědectví téhož znění. Nikdo nemluvil o tom, že by kdo chodil do domu. Nebylo známo, má-li paní L. a její dcera nějaké žijící příbuzné. Okenice průčelních oken byly zřídka kdy otevřeny. Okenice vřadu byly vždy zavřeny kromě velkého zadního pokoje, ve čtvrtém poschodí. Dům byl velmi pěkný, nepřilíhš starý.

Isidor Muset, čteník, vypovídá, že byl povolán k domu asi ve tři hodiny ráno a našel u vrat asi dvacet, třicet osob, snažících se vnutit si přístup. Konečně prolomil vrata bodlem — nikoli pačidlem. Otevření mu nedalo veliké námahy, protože vrata byla dvojkřídlá a nebyla uzavřena závorou dole ani nahoře. Výkřiky bylo slyšet, dokud dveře byly páceny, pak náhle umlkly. Jako by to byly výkřiky osoby (nebo osob) ve velkých bolestech, byly hlasité a táhlé, nikoli krátké a rychlé. Svědek šel vzhůru po schodech první. Když došli do prvního poschodí, zaslechli dva hlasy v hlasité a hněvné hádce — jeden byl drsný hlas, druhý o mnoho ostřejší — velice divný hlas. Mohl rozeznat několik slov prvního, pronesených francouzsky. Je jisto, že to nebyl ženský hlas. Mohl rozeznat slova »sacré« a »diable«. Druhý hlas byl hlasem cizince. Nemůže říci jistě, byli-li to hlas muže či ženy. Nemohl rozeznat, co říká, ale myslí, že to bylo španělsky. Stav

pokoje i mrtvol byl svědkem popsán, jak jsme jej podali včera.

Henri Duval, soused, zaměstnáním stříbrník, vypovídá, že byl jedním z hloučku, jenž první vešel do domu. Celkově potvrzuje svědectví Musetova. Sotvaže vrata otevřeli, zavřeli je, aby udrželi venku dav, jenž se kupil, ač bylo velice časně. Pronikavý hlas, svědek myslí, byl hlas Taliána. Je jist, že to nebyl Francouz. Není si jist, byli-li to mužský hlas. Mohl být ženský. Neumí italsky. Nemohl rozeznat slova, ale byl přesvědčen podle přízvuku, že mluví je Ital. Znal paní L. a její dceru. Stýkal se s nimi často. Je jist, že ostrý hlas nebyl žádný ze zesnulých.

Odenheimer, restauratér. — Tento svědek svědčil dobrovolně. Jelikož nemluví francouzsky, byl vyslyšen prostřednictvím tlumočnicka. Pochází z Amsterodamu. Šel kolem domu ve chvíli výkřiků. Trvaly několik minut — možná deset. Byly dlouhé a hlasité — hrozná a mučivá. Byl prvním z těch, kdo vstoupili do budovy. Potvrzuje předešlá svědectví ve všem, až na jedno. Je jist, že ostrý hlas byl hlasem mužským — hlasem Francouze. Nemohl rozeznat pronesená slova. Byla hlasitá a rychlá — trhaná — mluvená zřejmě ve strachu i hněvu. Hlas byl ječivý — ani ne tak ostrý jako ječivý. Nemohl by jej nazvat ostrým hlasem. Druhý hlas pravil několikrát »sacré« a »diable«, a jednou »mon Dieu«.

Jules Mignaud, bankéř, majitel firmy Mignaud et Fils, rue Deloraine. — Je to Mignaud otec. Paní L'Éspanaye měla určité jmění. Otevřela konto v jeho bankovním závodě na jaře roku... (asi před osmi lety). Ukládala mnoho malých částek. Nevýbirala si nikdy nic, až tři dny před smrtí, kdy si osobně vyzdvihla částku 4000 franků. Tato částka byla vyplacena ve zlatě a s penězi odeslán zaměstnanec.

Adolf Lebon, zaměstnanec firmy *Mignaud et Fils*, vypovídá, že zmíněného dne, asi v poledne, doprovázel paní *L'Españaye* k jejímu domu se 4000 franky ve dvou váčcích. Když byly dveře otevřeny, objevila se slečna *L.* a vzala mu z rukou jeden váček, kdežto stará paní jej sprostila druhého. Pak se uklonil a odešel. Neviděl v té době v ulici nikoho. Je to vedlejší ulice — velmi opuštěná.

William Bird, krejčí, vypovídá, že byl jedním z hloučků, jenž vstoupil do domu. Je Angličan. Žije v Paříži už po dva roky. Byl jedním z prvních, kdo vystoupil po schodech. Slyšel hádající se hlasy. Drsný hlas byl hlasem *Francouze*. Rozeznal několik slov, ale nemůže se nyní na všecko upomenout. Zřetelně slyšel »*sacré* a »*mon Dieu*«. V tom okamžiku slyšel zvuk, jakoby zápas několika osob — jisté šoupání a supění. Ostrý hlas byl velmi hlasitý — hlasitější než druhý. Je jist, že to nebyl hlas Angličana. Spíš se zdá, že to byl hlas Němce. Mohl to být ženský hlas. Nerozumí německy.

Čtyři ze jmenovaných svědků, když byli opět zavoláni, vypověděli, že dveře pokoje, v němž bylo nalezeno tělo slečny *L.*, byly zamčeny zevnitř, když k nim hlouček přišel. Vše bylo naprosto tiché — žádná úpění ani žádný jiný zvuk. Po vypáčení dveří nebylo vidět nikoho. Okna jak v zadním, tak předním pokoji byla zavřena a zevnitř zajištěna. Dveře mezi oběma pokoji byly zavřeny, ale nezamčeny. Dveře vedoucí z předního pokoje na chodbu byly zamčeny, s klíčem uvnitř. Malý pokoj v průčelí domu, ve čtvrtém poschodí, na konci chodby byl otevřen, a dveře přivřeny. Tento pokoj byl nacpán starými postelemi, krabicemi, a tak dále. Vše bylo pečlivě odstraněno a prohlédáno. Nebylo místačka v žádné části domu, které by nebylo pečlivě prohlédáno. Komíny byly vymeteny košťaty nahoru dolů. Dům měl čtvři poschodí s podkro-

vím (mansardami). Víkyř na střeše přibit velice pevně — zdálo se, že nebyl otevřen po celá léta. Čas mezi zaslechnutím hádajících se hlasů a vylomením dveří pokoje byl svědky určován různě. Někteří tvrdili tři — jiní pět minut. Dveře byly otevřeny velmi nesnadno.

Alfonzo Garcio, výpravčí pohřebů, vypovídá, že bydlí v ulici *Morgue*. Je rodem *Španěl*. Byl jedním z těch, kteří vstoupili do domu. Nevyšel až na schody. Je nervosní a bál se následků rozrušení. Slyšel hádající se hlasy. Drsný hlas byl hlasem *Francouze*. Nemohl rozeznat, co říká. Ostrý hlas byl hlasem Angličana — tím je jist. Nerozumí anglicky, ale soudí tak podle přízvuku.

Alberto Montani, cukrář, vypovídá, že byl mezi prvními, kdo vyšli po schodech. Slyšel dotyčné hlasy. Drsný hlas byl hlasem *Francouze*. Rozeznal některá slova. Zdá se mu, že mluví se hádal. Nemohl rozeznat slova ostrého hlasu. Mluvil rychle a trhavě. Myslí, že to byl hlas *Rusa*. Potvrzuje všeobecná svědectví. Je *Ital*. Nikdy nehovořil s *Rusem*.

Někteří svědci, znovu povoláni, dosvědčili, že komíny ve všech pokojích čtvrtého poschodí byly příliš úzké, aby dovolily průchod člověku. »*Košťaty*« byly miněny cylindrovité šetky, jakých se užívá k čištění komínů. Tyto šetky prometaly všechny komíny v domě. Není žádné zadní cesty, již by někdo mohl sestoupit, mezi tím co hlouček postupoval po schodech vzhůru. Tělo slečny *L'Españaye* bylo do komína vraženo tak silně, že mohlo být vytaženo pouze spojenými silami čtyř, pěti přítomných.

Paul Dumas, lékař, vypovídá, že byl povolán k obhlédání mrtvol za svtání. Ležely obě na žíněnce postele v pokoji, kde byla nalezena slečna *L.* Mrtvola mladé ženy byla velmi potlučena a odřena. Toto vzezření však dostatečně vysvětloval fakt, že byla vepána do komína. Hrdlo bylo velmi odřeno. Bylo tu několik hlubokých jizev těsně pod

bradou, zároveň s řadou živých skvrn, jež byly zřejmými otisky prstů. Tvář byla přišerně zhyzděna, oči vybouleny. Jazyk byl částečně prokousnut. V krajně žaludeční byly nalezeny veliké podlitiny, způsobené zřejmě tlakem kolena. Podle mínění pana Dumase slečna L' Espanaye byla uskracena neznámou osobou neb osobami. Matčino tělo bylo hrůzně zohaveno. Všecky kosti pravé nohy a paže byly více méně zpřetrženy. Levá holeň též roztržena, stejně jako všechna žebra po levé straně. Celé tělo hrozně potlučeno a zohaveno. Nebylo lze říci, jak byly rány způsobeny. Mohla je způsobit těžká dřevěná palice, neb velká železná tyč — židle — jakákoli velká, těžká a tupá zbraň, byla-li vedena rukou velmi silného muže. Žádná žena nemohla rány těmi zbraněmi zasadit. Hlava zesnulé, když ji svědek viděl, byla od těla úplně oddělena a rovněž velmi potlučena. Hrdlo bylo zřejmě proříznuto nějakým velmi ostrým nástrojem, — patrně břitvou.

Alexandre Evienne, ranhojič, byl povolán s panem Dumase, aby těla ohledal. Potvrdil svědeckví a mínění pana Dumase.

Nic dalšího důležitého nebylo zjištěno, ač bylo vyslycháno ještě více osob. Vražda tak tajemná a tak zarážející ve všech podrobnostech nebyla dosud v Paříži spáchána — byla-li ovšem vůbec spáchána vražda. Policie je na právo v rozpacích — neobvyklý případ ve věcech tohoto druhu. Ale po rozřešení není ani památky.

Večerní vydání listu konstatuje, že čtvrt St. Roch je posud nanejvýš vzrušena a že zmíněné předpoklady byly bedlivě vyšetřeny a zavedeno nové vyslychání svědků, ale bezvýsledně. Dodatek však přece udával, že jistý Adolf Lebou byl zatčen a uvězněn — ač ho nic neobviňovalo krom fakt právě vylíčených,

Dupin, zdálo se, byl velice zaujat průběhem té události — alespoň já jsem tak soudil z jeho způsobu, neboť se o

ní nezmiňoval. Teprve po oznámení, že Lebou byl uvězněn, ptal se mne na mé mínění o vraždě.

Mohl jsem jen souhlasit s celou Paříží, dívaje se na ni jako na tajemství nerozřešitelné. Neviděl jsem žádných stop, po nichž by bylo lze po vrazích pátrat.

»Nesmíme soudit po stopách,« pravil Dupin, »podle té hlouposti výsledku. Pařížská policie, tak rozhlášená pro svůj ostrovtip, je chytrá, a nic víc. Není metody v jejím postupu, kromě metody okamžiku. Dělá ohromnou párádu se svými opatřeními, ale tato jsou nezřídka tak špatně přizpůsobena daným okolnostem, že nám přivádějí na mysl Monsieura Jourdaina, když žádá *robe de chambre pour mieux entendre la musique*.¹⁾ Výsledky jí dosažené jsou nezřídka překvapující, ale většinou jsou přivozeny pouze pouhou plí a přičinlivostí. Kde těchto vlastností nelze užít, jejich plány se hatí. Vidocq, na příklad, byl dobrý slídil a vytrvalý muž. Ale nemaje cvik v pozorování, ustavičně chyboval velkou podrobností svých výzkumů. Zeslaboval svůj postřeh tím, že hleděl na předmět velice zblízka. Možná, že viděl jeden, dva body neobvykle jasně, ale tím právě nutně ztrácel z dohledu věc jako celek. Tak to je, když jsme příliš důkladní. Pravda není vždycky v hlubině. Opravdu, pokud jde o nejdůležitější poznatky, myslím, že bývají jen na povrchu. Hloubka leží v údolích, kde ji hledáme, nikoli na horských vrcholech, kde ji nalézáme. Způsoby a prameny tohoto druhu omylů lze dobře znázornit na pozorování nebeských těles. Pohlédnout na hvězdu letmo — divat se jen kosým pohledem, takže jí vystavíme krajní část sítnice (citlivější pro slabé světelné vjemy, než její střed), znamená spatřit hvězdu jasně, — znamená nejlépe ocenit její lesk, — její lesk, jenž slábne tím víc, čím příměji na ni hledíme. Ve druhém případě padne sic na oko větší

¹⁾ župan, aby slyšel líp muziku. (Molière, *Bartipán*.) P. překl.

počet paprsků, v prvním však schopnost vnímatí je jemnější. Nepatřičnou hloubkou myšlenku mateme a oslabujeme; a je zcela možno, že sama Venuše zmizí nám s oblohy pozorováním příliš vytrvalým, příliš soustředěným, příliš přímým.

Pokud jde o tyto vraždy, podnikneme jaksi vyšetřování sami pro sebe, než si o nich utvoříme ještě miněni. Zkoumání nám způsobí zábavu (měl jsem tento termín za špatně volený, ale neřekl jsem nic), a Lebon mi kdysi prokázal službu, za niž mu nesmím být nevděčen. Půjďme a prohlédneme si věci na vlastní oči. Znáám G... policejního prefekta, a nebudu mít obtíží dostat »nutné povolení.«

Povolení jsme dostali a hned se vydali do ulice Morgue. Je to jedna z ubohých spojek, probíhajících mezi rue Richelieu a rue St. Roch. Bylo pozdě odpoledne, když jsme k ní dospěli, jelikož čtvrt je velice vzdálena od naší. Dům jsme našli snadno; neboť tu bylo stále mnoho lidí zírajících s bezdůvodnou zvědavostí vzhůru na zavřené okénice s protější strany ulice. Byl to obyčejný pařížský dům s průjezdem, na jehož jedné straně byla zasklená stěna s posuvným okénkem, označeným *loge du concierge*. Nežli jsme vešli, prošli jsme ulicí, zabnuli jakousi uličkou, pak, zahnuvše opět, prošli jsme za budovu — zatím co Dupin zkoumal celé sousedství, jakož i dům, s velmi důkladnou pozorností, k niž jsem nemohl najít žádného důvodu.

Vrátivše se touže cestou, přišli jsme opět před průčelí obydlí, zazvonili, a ukázavše své průkazy, byli jsme vpuštěni službu konajícími strážníky. Vystoupili jsme po schodech — do pokoje, kde bylo nalezeno tělo slečny L'Españaye a kde dosud ležely obě dvě zesnulé. Nepořádek v pokoji, jak je zvykem, byl ponechán v původním stavu. Neviděl jsem nic jiného, než bylo podáno v »Gazette des

Tribunaux«. Dupin prozkoumával všecko — nevyjímaje ani těla oběti. Vstoupili jsme pak i do druhých pokojů, a na dvůr; všude nás provázal četník. Zkoumání nás zaměstnalo až do soumraku, kdy jsme odešli. Na cestě do inu můj společník na chvíli zašel do redakce jednoho z denních listů.

Řekl jsem, že vrtochy mého přítele byly četné a šetřil jsem jich. Bylo to už v jeho povaze, že se vyhýbal všemu rozhovoru, pokud šlo o vraždu, až do poledne příštího dne. Pak se mne náhle otázal, pozorovali jsme něco *zvláštního* na místě zločinu.

Bylo cosi v jeho způsobu zdůraznění slova »zvláštního«, že jsem se zachvěl, aniž jsem věděl proč.

»Ne, pranic *zvláštního*,« pravil jsem, »nic více, alespoň, nežli jsme oba četli v novinách.«

»Gazette«, odpověděl, »nevnikla, jak mám strach, do neobvyklé hrůzy té věci. A nechme být všech planých domněnek tohoto listu. Zdá se mi, že toto tajemství je pokládáno za nerozřešitelné právě pro onen důvod, pro nějž by se mělo pokládat za snadno řešitelné — právě pro ten *outré*!) charakter jejího vzeštění. Policie je zmatena zdánlivým nedostatkem motivu — nikoli vraždou samou, ale ukrutností vraždy. Rovněž je jim záhadou zdánlivá nemožnost uvést ve shodu hádající se hlasy s faktem, že nahoře nebyl nalezen nikdo, kromě zavražděné slečny L'Españaye a že tu nebylo možno uniknout, aniž by si toho vystupující hlouček všiml. Divoký nepořádek v pokoji; tělo vražené hlavou dolů do komína; strašlivé zohavení těla staré paní; tyto okolnosti, s okolnostmi právě zmíněnými a jinými, o nichž se nemusím zmiňovat, stačily, aby ochromily schopnosti vládních úředníků, jejichž vynášený ostrovtip byl zcela v koncích. Podlehli onomu velkému, ale častému omylu, že zaměnili ne-

1) *přibíraný*.

obvyklé za tajemné. Ale právě v takových odchylkách od prostoty a obyčejnosti, nalézá rozum, nalézá-li ji vůbec, svou cestu k pravdě. V pátrání, jímž my se teď zabýváme, není se ani tak třeba ptát »co se stalo«, jako »co se stalo v tomto případě po prvé«. Ve skutečnosti snadnost, s níž dosáhnu, nebo jsem dosáhl rozřešení toho tajemství, je v mém poměru s její zdánlivou neřešitelností v očích policie.«

Hleděl jsem na mluvčího v němém úžasu.

»Nyní očekávám,« pokračoval, hledě ke dveřím našeho pokoje, — »nyní očekávám osobu, jež, ač snad není přímo pachatelem těch ukrutností, jistě je do určité míry do toho zapletena. V nejhorší části spáchaných zločinů je pravděpodobně nevinna. Doufám, že je tato má domněnka správnou; vždyť na tom buduji svou naději na vyřešení celé záhady. Čekám toho muže zde — v tomto pokoji — každým okamžikem. Je pravda, že možná nepřijde; ale pravděpodobno je, že ano. Přijde-li, bude nutno ho zadržet. Tady jsou pistole; a oba vím, jak jich použít, vyžadují-li okolnosti jejich užití.«

Vzal jsem pistole, stěží jsa si vědom co činím, a sotva chápaje co slyším, zatím co Dupin pokračoval, spíš jako v samomluvě. Hovořil jsem už o jeho roztržitých způsobech v takových chvílích. Jeho řeč byla adresována mně, ale jeho hlas, ačkoli nikterak hlasitý, měl ono zabarvení, jež užíváme, mluvíme-li s někým na velkou vzdálenost. Jeho zrak, zcela bez výrazu, hleděl jen do stěny.

»Že hádající se hlasy,« pravil, »jež hlouček zaslechl na schodech, nebyly hlasy žen samých, bylo plně dokázáno svědectvím. To nás zbavuje vši pochybnosti, pokud jde o otázku, zda snad stará paní nezabila nejdřív dceru a potom nespáchala sebevraždu. O tomto bodě mluví hlavně jen k vůli metodě; neboť síla paní L' Espanaye naprosto nepostačila, aby vrazila dceřino tělo do komína

tak, jak bylo nalezeno; a povaha ran na jejím vlastním těle naprosto vylučuje myšlenku na sebevraždu. Vražda tedy byla spáchána nějakou třetí stranou; a hádající se hlasy byly právě hlasy této třetí strany. Nyní si všimneme nikoli celého svědectví, pokud jde o tyto hlasy, ale toho, co bylo *zvláštního* na tomto svědectví. Pozoroval jste v něm něco zvláštního?»

Poznamenal jsem, že, ačkoli všichni svědci se shodují, že draný hlas byl hlasem Francouze, je velký nesouhlas, pokud jde o ostrý, neb jak ho kdosi nazval, jetivý hlas. »To bylo svědectví samo,« pravil Dupin, »ale to není zvláštnost svědectví. Nepozoroval jste nic význačného. A přece bylo lze cosi pozorovat. Svědci, jak poznamenáváte, shodovali se všichni v drsnosti hlasu; všichni jednohlasně. Ale pokud jde o ostrý hlas, zvláštní je nikoli to, že se neshodovali, ale že, když se ho pokoušeli popsat, ať Ital, Angličan, Španěl neb Holanďan a Francouz, každý z nich říkal, že to byl hlas *cizince*. Každý je jist, že to nebyl hlas některého jejich krajana. Každý jej srovnává — nikoli s hlasem příslušníka národa, jehož jazykem mluví — ale s příslušníky jinými. Francouz jej pokládá za hlas Španělský. Holanďan tvrdí, že to byl hlas Francouze; ale nalézáme konstatování, že »nerozuměje francouzsky byl tento svědek vyslýchán prostřednictvím tlumočnicka.« Angličan myslí, že to byl hlas Němce, a »nerozumí německy.« Španěl »je jist,« že to byl hlas Angličanův, ale »soudí tak jen podle přízvuku, jelikož vůbec neumí anglicky.« Ital myslí, že to byl hlas Rusa, ale »nikdy nehovořil s Rusem.« Nad to pak, druhý Francouz se liší od prvého, a je jist, že hlas byl hlasem Italovým; ale »neznače tohoto jazyka«, je, jako Španěl, »přesvědčen podle přízvuku.« Nuže, jak podivně neobvyklý byl jistě tento hlas, o němž *mohla* být podána taková svědectví. V jehož zvucích ani občané pěti

velikých evropských národů nemohli rozeznat nic jiného známého. Řeknete, že to byl možná hlas Asiaty — nebo Afriky. Ani Asiatů však ani Afrikanů není v Paříži mnoho; ale, aniž této námítce odporuji, chci nyní jen připoutat vaši pozornost ke třem bodům. Hlas byl jedním svědkem nazván »spis ječivý než ostrý«. Dvěma jinými je líčen jako »rychlý a trhaný«. A žádným svědkem nebylo řečeno, že by bylo lze rozeznat slova — neb zvuky jim podobné.

»Nevím«, pokračoval Dupin, »jaký dojem jsem až dosud učinil na vaši chápavost, ale nezdráhám se říci, že oprávněné vývody pouze z této části svědectví, — části, týkající se drsného a ostrého hlasu — jsou samy sebou postacitelné, aby daly vznik podezření, jež dá směr celému dalšímu postupu k odhalení záhady. Pravil jsem »oprávněné vývody«, ale mé mínění není tím plně vyjádřeno. Chci tím říci, že vývody jsou *jedině* přijatelné a že podezření z nich *nevyhnutelně* povstává jako jediný výsledek. Jaké je však toto podezření, to dosud nepovím. Přeal bych si pouze, abyste si uvědomil, že bylo pro mne dostatečně silné, aby dalo konečnou formu — jistou tendenci — mému pátrání v pokoji.

Přenesme se nyní v duchu do tohoto pokoje. Po čem zde budeme nejdříve pátrat? Po způsobu východu, jímž vrazi zmizeli. Žádný z nás nevěří v nadpřirozené příhody, Paní a slečna L' Espanaye nebyly zabity duchy. Pachatelé činu byli hmotní a unikli hmotně. Jak tedy? Na štěstí je pouze jediný způsob úvahy o tomto bodě, a tento způsob *musí* nás dovést k definitivnímu rozhodnutí. Zkoumejme, jeden po druhém, možné prostředky východu. Je jasno, že vrazi byli v pokoji, kde byla nalezena slečna L' Espanaye, neb aspoň v pokoji přilehlém, když hlouček vystoupal po schodech. Musíme tedy hledat východy *jedině* z těchto dvou místností. Policie propátrala podlahy, stro-

py a zdivo stěn ve všech možných směrech. Žádný *tajný* východ nemohl uniknout její bdělosti. Ale nedůvěřuje *jejích* očím, zkoumal jsem vše svýma očima. Nebylo tedy *žádného* tajného východu. Oboje dveře vedoucí z pokojů na chodbu byly bezpečně zamčeny, s klíčem uvnitř. Obrátme se tedy ke komínům. Tyto, ač mají obvyklou šíř do nějakých osmi či deseti stop nad krby, dále nepropustí ani tělo větší kočky. Jelikož tedy je naprosto nemožno uniknout cestami právě zmíněnými, jsme odkázáni pouze na okna. Okny v průčelí nemohl uniknout nikdo, aniž byl pozorován davem na ulici. Vrazi tedy *museli* projít okny v pokoji zadním. Teď, když jsme k tomuto závěru dohnáni tak zcela nezbytně, nesmíme jej ve svých úvahách odmítnout pro jeho zdánlivou nemožnost. Zbývá nám pouze dokázat, že tato zdánlivá »nemožnost« není ve skutečnosti nemožností.

V pokoji jsou dvě okna. Jedno z nich je nezastaveno nábytkem a cele viditelné. Spodní část druhého je pohledu zakryta pelestí těžké postele, jež je těsně k němu přiražena. První okno bylo zcela bezpečně zavřeno zevnitř. Odolávalo i největšímu úsilí těch, kdo se snažili je zdvihnout. Do jeho rámu vlevo byla vyvrtána díra a v této nalezen zatlučen veliký hřeb, skoro až po hlavíčku. Když bylo prozkoumáno i druhé okno, byl nalezen podobně zaražený hřebík; a pokus pozdvihnout tento rám moci též selhal. Policie byla nyní úplně přesvědčena, že odchod se nedal tímto směrem. A *proto* bylo pokládáno za zbytečné vytáhnout hřebíky a otevřít okna.

Mé vlastní zkoumání bylo poněkud podrobnější, a sice z důvodu, ježž jsem právě podal — neboť jsem věděl, že zde *musí* být vyvrácena zdánlivá nemožnost, jež je ve skutečnosti možností.

Soudil jsem — a a posteriori — taktó. Vrazi *uprchli* jediním z těchto oken. V takovém případě nemohli opět u-

pevnit rámy zevnitř tak, jak byly nalezeny, — okolnost, jež zarazila, pro svou samozřejmost, pátrání policie v tomto směru. A přece rámy byly připevněny. *Musey* tedy mít možnost se upevnit samy. Z tohoto závěru nebylo uniknutí. Přistoupil jsem k nezastavenému oknu, vytáhl hřeb s jistou nespázi, a pokoušel se zdvihnout rám. Odolával všemu úsilí, jak jsem předpokládal. Věděl jsem nyní, že tu musí být skryté pero; a toto potvrzení mé myšlenky přesvědčilo mne, že mé předpoklady byly alespoň správné, ačkoli se dosud zdály tajemnými okolnosti, týkající se hřebů. Bedlivé pátrání brzy přivedlo na světlo skryté pero. Stiskl jsem je a spokojen objechem, nepokoušel jsem se ani rám pozdvihnout.

Tu jsem zas zarazil hřebík a pozorně jej prohlížel. Osoba uniknuvší tímto oknem, mohla by je zavřít a pero by bylo zapadlo; ale nebylo možno zastrčit hřebík. Závěr byl jasný a opět zužoval pole mých pátrání. Vrazi *museli* uniknout druhým oknem. Předpokládá se tedy, že pera na obou rámech jsou stejná, jak bylo pravděpodobno, pak *musím* najít rozdíl mezi hřebíky, nebo alespoň ve způsobu jejich upevnění. Vystoupiv na zínětku hleděl jsem pozorně přes pelest posteje na druhé okno. Spustiv ruku za tuto pelest, ihned jsem našel a stisk pero, jež bylo, jak jsem předpokládal, podobno sousednímu. A tu jsem hleděl na hřeb. Byl veliký jako druhý a zdánlivě zaražen tímže způsobem skoro až k hlavičce.

Řeknete, že jsem byl zaražen; ale myslíte-li tak, pak jste špatně pochopil povahu mých vývodů. Abych užil sportovní fráze, nebyl jsem ani chvíli »ze sedla«. Ani na okamžik jsem neztratil stopu. Nebylo trhliny v žádném článku řetězu. Sledoval jsem tajemství k jeho nejzazšímu konci, a tímto koncem byl *hřebík*. Podobal se, pravím, ve všech směrech svému druhu v druhém okně; ale tento fakt nebyl ničím (ač se může zdát rozhodujícím) a

stovrnání s úvahou, že zde, v tomto bodě, je klíč ke všemu. »Jistě je s hřebíkem cosi v nepořádku,« řekl jsem si. Dotkl jsem se ho a hlavička asi se čtvrt palcem hřebu zůstala mi v ruce. Zbytek hřebu zůstal v díře, kde byl zlo- men. Zlomena byla už stará (neboť její kraje byly pokryty rzí) a byla patrně způsobena ranou kladiva, jež částečně zarazilo do horního konce spodního rámu horní část hřebu. Tuto část jsem nyní opět pozorně vložil do skuliny, z níž jsem jej vyňal, a podoba s úplným hřebem byla dokonalá — zlomeninu nebylo vidět. Stisknuv pero, lehce jsem pozdvihl rám o několik palců; hlavička vystoupila s ním, zůstavši pevně ve své díře. Zavřel jsem okno a zdání celého hřebu bylo opět úplné.

Hádanka byla, do této míry, nyní rozřešena. Vrah prchl oknem za postelí. Jelikož okno po jeho odchodu kleslo samo sebou (nebo snad bylo zúmyslně zavřeno), bylo n-pevněno perem; a jelikož držení perem bylo policií chyb- ně zaměřeno za držení hřebem, — bylo další pátrání po- kládáno za zbytečné.

Další otázkou je způsob sestupu. Pokud jde o ten, byl jsem uspokojen na své pochůzce s vámi kolem budovy. Asi pět a půl stopy od zmíněného okna jde hromosvod. Bylo by nemožno, aby s něho někdo dosáhl samotného okna, nemluvě ani o tom, aby naň vlezl. Pozoroval jsem však, že okenice ve čtvrtém poschodí byly zvláštního dru- hu, zvaného pařížskými tesaři *ferrades*, — druhu dnes zřídka užívaného, ale jež je často vidět na velmi starých domech v Lyonu a Bordeaux. Mají tvar obyčejných dveří (jednoduchých, nikoli křídlových), krom toho, že spodní půle je laťkována neb mřížována, poskytující tak výborné zachycení ruce. V tomto případě jsou tyto okenice tři a půl stopy široké. Když jsme je viděli ze zadu domu, byly obě asi zpola otevřeny — to jest, tvořily se zdi pravý úhel. Je pravděpodobno, že policie, stejně jako já, pro-

hlížela zadek budovy; ale hleděla-li na tyto *ferrades* v tomto směru (jak jedině bylo lze), nepozorovala tuto velkou šíři samu, či, v žádném případě, nepokládala ji za hodnu pozorování. Skutečně, přesvědčivě se jednou, že tímto směrem nebylo možno uniknout, jistě vykonali zde vyšetřování velmi povrchně. Mně však bylo jaáno, že okennice okna u postele, kdyby byla plně přiražena ke zdi, dosahovala by až na dvě stopy od hromosvodu. Bylo tedy zřejmo, že s vynaložením velmi neobvyklého stupně obratnosti a odvahy mohlo se z tyče okna dosáhnout. Dosáhnout do vzdálenosti dvou a půl stopy (předpokládáme, že okennice byla otevřena dokořán) lupič se mohl pevně chytit mřížoví. Pustiv se pak tyče, o přev se nohama jistě o zed' a skočiv odvážně od ní, mohl okenicí přirazit tak, až ji zavřel, a představíme-li si okno v té chvíli otevřeno, mohl se nakonec vhoupnout do pokoje.

Rád bych, abyste si zvlášť uvědomil, že jsem mluvil o *velmi* neobvyčejném stupni obratnosti, nutné k úspěchu činu tak odvážného a tak obtížného. Je mým úmyslem říci vám předně, že věc mohla být vykonána: ale, za druhé a *hlavně*, rád bych, abyste pochopil ten *nejvyšší* podivný, skoro nadpřirozený druh obratnosti, s níž byla vykonána.

Řekněte mi jistě, užívaje jazyka zákona, že bych měl, »abych svůj případ vyřešilk, spíš podceňovat, než plně oceňovat obratnost, již věc vyžaduje. To je snad praktickou zákona, nikoli však zvykem rozumu. Mým jediným cílem je pouze pravda. Mým okamžitým úmyslem je uvést vás k tomu, abyste postavil proti sobě tuto *velmi neobvyklou obratnost*, o níž jsem právě mluvil, a onen *velmi zvláštní*, ostrý (neb ječivý) a *trhaný* hlas, o jehož národnosti ani dvě osoby nesouhlasily, a v jehož vytkování nebylo lze rozeznat žádných slabik.«

Při těchto slovech prolétl mi hlavou matný a zpola

utvořený postřeh Dupinovy myšlenky. Jako bych byl na pokraji pochopení, ale bez moci pochopit, jako jsou lidé někdy na kraji vzpomínky, aniž jsou schopni rozpomenout se na konec. Můj přítel pokračoval v hovoru.

»Všimněte si«, pravil, »že jsem přešel v otázce od způsobu úniku ke způsobu vstupu. Bylo mým úmyslem vybavit představu, že obě se dalo týž způsobem, na témž místě. A teď se vraťme dovnitř pokoje. Přehlédněme, jak zde věci stály. Zásuvky psacího stolu, jak bylo řečeno, byly vyhrabány, ač mnoho částí věcí ještě v nich zůstalo. Závěr je tu absurdní. Je to pouhý dohad — velmi pošetilý — a nic více. Jak můžeme vědět, že věci nalezené v zásuvkách nebyly všechny, jež tyto zásuvky původně obsahovaly? Paní L' Espanaye a její dcera žily životem nemírně osamělým — s nikým se nestýkaly — zřídka vycházely — neměly ve zvyku často měnit oděv. Šaty, nalezene byly alespoň tak dobré kvality, jakou můžeme u obou žen pravděpodobně očekávat. Vzal-li zloděj nějaké, proč nezval nejlepší — proč nezval všechny? Zkrátka, proč se vzdal čtyř tisíc franků ve zlatě, aby se obtížil rancem prádla? Zlato tam *bylo* ponecháno. Skoro celá suma, o níž se zmínil pan Mignaud, bankéř, byla objevena ve vácích na podlaže. Rád bych tedy z vašich myšlenek vymýtil onu pošetilou představu o *motiu*, zplozenou v mozcích policie onou částí svědectví, jež mluví o penězích, odevzaných u vrat domu. Shody okolností desetkrát pozoruhodnější než tato (odevzdání peněz a vražda spáchaná ve třech dnech na osobě, jež je přijala), přiházejí se nám všem každé chvíle života, aniž budí jen chvilkovou pozornost. Shody okolností jsou vůbec velkými kameny úrazu na cestě toho druhu myslitelů, kteří byli vychováni bez vědomostí o teorii pravděpodobnosti, — oné teorii, již nejslavnější předměty lidského badání vděčí za nejslavnější osvětlení. V našem případě, kdyby zlato zmizelo,

skutečnost, že byly odevzdány před třemi dny, by byla tvořila něco víc, než shodu okolností. Byla by potvzovala onu domněnku o motivu. Ale za skutečných okolností případu, máme-li předpokládat, že zlato bylo motivem tohoto násilí, musíme pachatele pokládat za tak kolísavého idiota, že opustil své zlato i se svým motivem.

Majice nyní pevně v myslí body, na něž jsem připal váš pozornost — onen zvláštní hlas, onu neobvyklou obratnost a zarážející nedostatek motivu při vraždě tak obzvláště zlotřilé, jako tato — pohlédneme na vraždu samu. Je zde žena uškrcená silou ruky a vražená do komína hlavou napřed. Obvyčejní vrazi nepášou nikdy vraždy podobného druhu. Nejméně takto nakládají se zavražděným. Ve způsobu vražení těla do komína, přiznáváte, že bylo cosi nesmírně *outré* — cosi naprosto nesmířitelného s našimi obecnými představami o lidském počínání, ba i když předpokládáme, že pachatelé byli nejvyšší zchátralí. Pomyslete rovněž, jak velká musela být ona síla, jež mohla vrazit tělo *vzhůru* takovým otvorem tak prudec, že spojené síly několika osob sotva stacily, aby je vytáhly *dolů*!

Obrátíme se nyní k jiným ukázkám oné nanejvýš užasné síly. Na krbu byly silné pletence — velmi silné pletence — šedých, lidských vlasů. Ty byly vyrvány s kořenem. Jste si vědom, jak velké síly je třeba, aby bylo tak s hlavy vyrváno jen dvacet, třicet vlasů najednou? Viděl jste tyto vlasy tak jako já. Jejich kořeny (hnusný pohled) byly spečeny s kousky masa servanými s lebkou — určitě důkaz o záračné síle, jež se projevila ve vyrvání možná půl milionu vlasů najednou. Hrdlo staré paní nebylo pouze proříznuto, ale hlava úplně oddělena od těla — ač nástrojem byla pouhá břitva. Rád bych též, abyste si všiml *bruiální* ukrutnosti činu. O podlitinách na těle paní L' Espanaye nemluví. Pan Dumas a jeho ctihodný kolega, pan Étienne, prohlásili, že byly způsobeny nějakým

řepým předmětem; a v tom jsou paní velice přesní. Třepý předmětem byla jasně kamenná dlažba na dvoře, u níž oběť padla z okna nad postelí. Tento dohad, jakkoli prostý se nyní zdá, unikl policii, z téhož důvodu, jako jim unikla širě okenic — protože, pro hřebíkovou aféru, jejich vnímavost byla hermeticky zapečetěna proti možnosti, že okna vůbec kdy byla otevřena.

Jestliže nyní, ke všem těmto věcem přidáme i divný nepořádek v pokoji, došli jsme tak daleko, že můžeme spojit představy o zarážející obratnosti, nadlidské síle, brutální ukrutnosti, vraždění bez motivu, *grotesknosti* hrůzy naprosto nesrovnalé s lidskostí, a o hlase cizím uším příslušníků několika národů a prostém zřetelného a srozumitelného článkovaní. Jaký výsledek z toho pak plyne. Jaký dojem jsem udělal na vaši fantazii?

Přešel mne mráz, když se mne Dupin takto tázal. »Ten to čin,« pravil jsem, »spáchal šílenec, — nějaký zutivý maniak, uprchlý ze sousedního *Maison de santé*.«

»V jistém ohledu,« odvětil, »vaše myšlenka není nevhodná; ale hlasy šílenců, i v jejich nejděvějších křečích, nemohou nikdy souhlasit s oním zvláštním hlasem, zaslechnutým na schodech. Šílenci mají svou národnost a jejich jazyk, jakkoli nesouvislý, má vždycky spojitě členění ve slabiky. Krom toho, vlasy šílenec nejsou jako toto, co držím v ruce. Tento malý chuchvalec vytáhl jsem z křečovitě sevřených prstů paní L' Espanaye. Povězte, co o nich soudíte?«

»Dupine!« pravil jsem, úplně ohromen, »ty vlasy jsou nejděvější neobvyklé — to nejsou *lidské vlasy*!«

»Vždyť jsem to taky netvrdil,« pravil; »ale než o tomto rozhodneme, rád bych, abyste se podíval na tento náčrtek, jež jsem zde nakreslil na papír. Je to facsimile toho, co bylo popsáno v jedné části svědectví jako »tmavé podlitiny a hluboké stopy po nechtech« na hrdle slečny

L'Esplanade, a v jiné (pání Dumas a Etienne) jako řada zsinálních skvrn, zřejmě otisků prstů.«

»Uvidíte,« pokračoval můj přítel, rozloživ na stole před námi papír, »že tato kresba podává představu pevného a sevřeného držení. Není vidět žádného *slouznutí*. Každý prst si udržel — patrně až do smrti oběti — své pevné sevření tam, kde se původně zabořil. A teď se pokuste vložit všechny své prsty najednou do všech těch otisků, jak je vidíte.«

Udělal jsem pokus marně.

»Možná že neděláme tento pokus správně,« pravil. »Papír je rozložen na rovné ploše; ale lidské hrdlo je válcovité. Zde je poleno, jehož obvod je asi jako obvod hrdla. Obtočte kresbu kolem něho a učíňte pokus znovu.«

Učinil jsem tak; ale neshodnost byla ještě větší než dříve; »Toto,« pravil jsem, »to nejsou stopy lidské ruky.«

»A nyní,« odvětil Dupin, »čtěte toto místo z Cuviera.«
Byla to podrobná anatomická i všeobecně popisná studie o velikém rezavém orangutanu z Východoindických ostrovů. Ohromná postava, úžasná síla a obratnost, divoká ukrutnost a napodobující schopnosti těchto ssavců jsou dostatečně známy. Pojednou jsem chápal plnou hrůzu vraždy.

»Popis prstů,« pravil jsem, když jsem dočetl, »je v přese-ném souhlase s touto kresbou. Vidím, že pouze orangutan druhu zde popsaného, mohl vytlačit ony stopy, jež jste tu načrtl. Teuto trs hnědých chlupů je rovněž shodný s chlupy zvířete z Cuviera. Ale nemohu nijak pochopit podrobnosti toho děsného tajemství. Krom toho, byly slyšet *dva* hádající se hlasy a jeden z nich byl nesporně hlasem Francouze.«

»Pravda; a vzpomenejte si i na výraz příkládaný svědky skoro jednohlasně tomuto hlasu, — výraz »*Mon*

Dieu!« Toto, za daných okolností, bylo správně charakterisováno jedním ze svědků (Montaním, cukrářem) jako výraz výstrahy nebo výhrůžky. Na těchto dvou slovech jsem tedy hlavně budoval své naděje na plné rozřešení hádanky. Jakýsi Francouz věděl o vraždě. Je možno — opravdu je víc než pravděpodobno — že byl nevinen v krvavém činu, jež byl spáchán. Orangutan mu možná přehl. Sledoval ho možná až do pokoje; ale za vzrušujících okolností, jež následovaly, nemohl se ho už zmocnit. Je stále volný. Nebudu sledovat dále tyto dohady — neboť nemám práva nazvat je něčím jiným, ježto matně úvahy, na nichž spočívají, mají sotva dostatečnou hloubku, aby byly uznány mým vlastním rozumem, a jelikož nemohu si činit nároky, že je učiním srozumitelnými komukoli jinému. Budeme je tedy nazývat dohady a mluvit o nich jako o takových. Je-li onen Francouz, jak předpokládám, opravdu touto ukrutností nevinen, přivede ho sem k nám toto oznámení, jež jsem dal včera večer při našem návratu do redakce »Le Monde« (list, věnovaný námořním zájmům a kupovaný nejvíce námořníky).«

Podal mi papír a já četl toto:

»BYL CHYCEŇ v Bois de Bouogne časně ráno dne... (den vraždy) ohromný, hnědý orangutan, pocházející z Bornea. Majitel (jež je, jak bylo zjištěno, námořníkem z maltézské lodi) může zvíře opět dostat, jestliže dostatečně prokáže jeho totožnost a zaplatí nepatrné výlohy, spojené s jeho chyčením a přechováváním. Ať se hlásí v čísle... rue...; Faubourg, St. Germain, třetí poschodí.«

»Jak je možno,« tázal jsem se, »abyste věděl, že ten muž je námořníkem a na maltézské lodi?«

»To nevím,« pravil Dupin, nejsem tím jist. Zde je však

tána světlem v otevřeném okně pokoje paní L'Españaye, ve čtvrtém poschodí jejího domu. Vrhnuv se k domu, spatřil hromosvod, vyšplhal se po něm s nepochopitelnou obratností, chytil se za okenici, jež byla přiražena plně ke zdi, a s její pomocí skočil přímo na pelest postele. Celý výkon netrval minutu. Okenice se opět rozletěla za orangutanem, jak vlezl do pokoje.

Námořník byl zatím potěšen i polekán. Pevně doufal, že se teď zvířete zmocní, neboť mohlo sotva uniknout z pasti, do níž se odvážilo, leda po hromosvodě, kde mohlo být lapeno, až by přišlo dolů. Na druhé straně byl tu podstatný důvod k úzkosti, co asi se děje v domě. Tato poslední úvaha přinutila muže, aby šel za uprchlíkem. Po hromosvodě bylo lze vylézt snadno, zvláště námořníku; ale když vylezl do výše okna, ležícího daleko po jeho levici, jeho postup byl zastaven; co mohl udělat nejvýše bylo nahnout se tak, aby viděl dovnitř pokoje. Při tomto pohledu div nespádl dolů nesmírnou hrůzou. Nyní právě pronikly do noci ony příšerné křiky, jež vyburcovaly ze sna obyvatele ulice Morgue. Paní L'Españaye a její dcera, v nočních úborech, byly asi zaměstnány rovnáním jakýchsi papírů do železné, už zmíněné, skříně, jež byla vytažena do středu pokoje. Byla otevřena a její obsah ležel vedle na zemi. Oběti seděly jistě zády k oknu; a podle času, jež uběhl mezi vtrhnutím zvířete a výkřiky, zdá se pravděpodobno, že je hned nespátřily. Pohyb okenice přičetly přirozeně větru.

Když námořník pohlédl dovnitř, obrovské zvíře chopilo paní L'Españaye za vlasy (jež byly rozpustěny, neboť se česala) a mávalo ji břitvou před obličejem, napobujíc pohyby holiče. Dcera ležela na zemi bez hnutí; omdlela. Křiky a zápas staré paní (mezi čímž jí byly rvány vlasy z hlasy) měly ten účinek, že změnily patrně mírumilovné úmysly orangutanovy v pocity hněvu. Je-

diným rozhodným mávnutím své svalnaté paže skoro od- dělil její hlavu od těla. Pohled na krev rozplamenil jeho hněv v zuřivost. Ceně zuby a srše oheň z očí vrhl se na tělo dívky a zahoril své strašlivé drápy do jejího hrulla, drže je sevřeny, dokud neakovala. Jeho bloudící a divě pohledy padly v tomto okamžiku na pelest postele, přes níž právě spatřil tvář svého pána, ztrnulého hrůzou. Zuřivost zvířete, jež jistě mělo stále v myslí brozný bič, okamžitě se změnila v strach. Vědomo, že zasluhuje trestu, jako by si přálo ukryt své krvavé činy, skáakalo po pokoji v záchvatu nervového neklidu, shazujíc a ničíc svými pohyby nábytek, a strhlo s postele žimnůku. Ko- nečně chopilo nejdřív tělo dcery a vrazilo je do komína, jak bylo nalezeno; pak tělo staré paní, jež okamžitě svrhlo s okna.

Když se opice přiblížila k oknu se svým zohaveným břemenem, námořník uskočil zděšen zpět k hromosvodu a spíše po něm sjel, nežli slezl, chvátaje domů — hrozě se následků vraždy a nestaraje se ve velké své hrůze o osud orangutanův. Slova, zaslechnutá hloučkem na scho- dech byly Francouzovy výkřiky hrůzy a zděšení, smíšené s d'ábelskými skřeky zvířete.

Nemám takřka, co bych dodal. Orangutan jistě unikl z pokoje po hromosvodě právě ve chvíli, kdy byly dveře vylomeny. Jistě zavřel okno, když jím vyskočil. Později byl chycen svým pánem, jež za něho dostal velikou su- mu v Jardin des Plantes. Lebon byl okamžitě propuštěn, když jsme vyprávěli tyto okolnosti (s jistými Dupinovými komentacemi) v úřadovně policejního prefekta. Tento úředník, ačkoli byl mému příteli velmi nakloněn, nemohl přec plně zakrýt svou nelibost nad obratem celé věci a liboval si jen v několika sarkasmech o tom, že každý má dělat, co se ho týká.

»Ať si mluví,« pravil Dupin, jež na to nepokládal za

ZÁHADA MARIE ROGÉTOVÉ

Pokračování »Vraždy v ulici Morgue«.

Es gibt eine Reihe idealischer Begebenheiten, die der Wirklichkeit parallel laufen. Seiten fallen sie zusammen. Menschen und Zufälle modifizieren gewöhnlich die ideale Begebenheit, so dass sie unvollkommen erscheint, und ihre Folgen gleichfalls unvollkommen sind. So bei der Reformation; statt des Protestantismus kam das Lutherthum hervor. — Novalis—Moralische Ansichten.

nutno odpovédět. »Ať si rozpráví; ulehčí jen svému svědomí. Jsem rád, že jsem ho porazil v jeho vlastním zájmu. Ale to, že se mu nepodařilo rozřešit tajemství, není tak divuplné, jak on myslí; neboť opravdu náš přítel přefekt je poněkud příliš chytrý, aby byl důkladný. V jeho moudrosti není pohyblivosti. Je samá hlava a zádné tělo, jako obrázky bohyně Laverny, — nebo lépe samá hlava a ramena, jako treska. Ale přese vše je to dobrý tvor. Mám ho rád zvláště pro mistrovské řeči, pro něž byl vyhlášen za duchaplného. Myslím jeho způsob »de nier ce qui est, et expliquer ce qui n'est pas«.¹⁾

Je málo lidí, i mezi nejkřivějšími mysliteli, kteří nebyli případně zaraženi nejistou a přece pronikavou tuchou nadpřirozena, vzniklou ze shody okolností, zdánlivě tak záračné povahy, že rozum nebyl schopen brát je jen jako pouhé shody. Takové pocity — neboť ony tuchy, o nichž jsem mluvil, neměly nikdy plnou sílu myšlenek — takové pocity jsou zřídka utlumeny, leda uchýlíme-li se k nauce o náhodnosti, nebo jak se odborně nazývá, k počtu pravděpodobnosti. Tento počet je ve své podstatě čistě matematický; a tak se naskytuje podivná okolnost,

Při původním vydání „Marie Rogétové“, tyto poznámky pod čarou jsem pokládal za zbytečné; ale jelikož uplynulo již několik let od tragédie, na niž je tato povídka zbudována, je nurno podát je a rovněž napsat několik slov i vyvážení původního záměru. Mladá dívka, Mary Cecilia Rogétová, byla zavražděna v okolí New Yorku; a někdo její smrt vzbudila silné a dlouhotrvající vzrušení, záhada ji provázela až do smrti nerozřešena v době, kdy tyto stránky byly psány a uveřejněny (listopad 1842). Pod záminkou vyprávění osudu patřičné grisetty autor zde sledoval do nejmenšíb podrobnosti podstatu trys, ať pouze rovnoběžně s nepodstatným fakty, skutečné vraždy Mary Rogétové. Tak vítěny

¹⁾ papirati, co je, a vyvážetovai, co není. (Roussseau—Novvelle Héloïse.)

malý kousek stužky, jež dle svého tvaru a umaštěného vzhledu zřejmě sloužila ke svázání vlasů do jednoho z oněch dlouhých čupků, v nichž si námořníci tolik libují. Nad to pak, ten uzel umí uvázat málokdo krom námořníka a je význačný pro Maltezana. Sebral jsem stužku u hromosvodu. Jistě nepatřila některé ze zesnulých. A potom, přese vše, mýlím-li se ve svých vývodech z této stužky, že Francouz byl námořníkem z maltézké lodi, přece jsem tím nijak neškodil tomu, co bylo napsáno v oznámení. Mýlím-li se, bude jen předpokládat, že jsem byl sveden nějakou okolností, po níž nijak nebude pátrat. Ale mám-li pravdu, vyhrál jsem tím mnoho. Onen Francouz, ví-li o vraždě, byť byl nevinný, bude přirozeně váhat, má-li se přihlásit na oznámení — má-li žádat o orangutana. Bude uvážovat takto: — jsem nevinný; jsem chudý; můj orangutan má velikou cenu — pro člověka mého postavení je to přímo jmění — proč bych ho ztrácel z planého strachu před nebezpečím? Zde je na dosah. Byl nalezen v Bois de Boulogne — ve veliké vzdálenosti od dějiště vraždy. Jak by vůbec kdo mohl podezírat, že by mohlo čín spáchat zvíře? Policie je na pochybách — nezdařilo se jí nalézt menšího vysvětlení. A i kdyby zvíře vyslídili, je nemožno mi dokázat, že vím o vraždě, nebo mne do zločinu zahrnout pro tu mou vědomost. Krom toho, jsem už znám. Původce oznámení mne označuje jako majitele zvířete. Nevím, do jaké míry sahají jeho vědomosti. Kdybych se nepřihlásil o věc podezření alespoň na zvíře. A není v mém zájmu upoutávat pozornost na sebe ani na zvíře. Odpovím na oznámení, dostanu orangutana a nechám ho zavřena, dokud se na věc nezapomene.«

V tom okamžiku jsme zaslechli kroky na schodech.

»Bud'te připraven,« pravil Dupin, »se svými pistolemi,

ale neužívejte jich ani je neukazujte dřív, než vám dám znamení.«

Přední domovní dveře byly nechány otevřeny a host vešel bez zvonění a vystoupil na několik schodů. Tu se však zdálo, že váhá. Hned jsme ho slyšeli sestupovat. Dupin postoupil rychle ke dveřím, když jsme ho ihned slyšeli vystupovat. Po druhé se už neobrátil, ale krácel rozhodně a zaklepal na dveře našeho pokoje.

»Dále!« pravil Dupin příjemným, srdečným tónem.

Muž vstoupil. Byl to zřejmý námořník — veliký, silný a svalnatý muž, s jistým odvážným výrazem v tváři, ne zcela nezajímavé. Jeho tvář, velice osmahlá, byla víc než zpola zakryta licousy a knírem. Měl s sebou velký dubový klacek, ale jinak se zdál být neozbrojen. Uklonil se neobratně a přál nám dobrého večera francouzským přízvukem, jenž, ač byl poněkud neufchátelský, přec svědčil zřejmě o pařížském původu.

»Sedněte si, příteli,« pravil Dupin. »Myslím, že jste přišel k vůli orangutanovi. Na mou duši, skoro vám ho závidím; pozoruhodně krásné a jistě i velice cenné zvíře. Jak starý, myslíte, že je?«

Námořník dlouze vydechl s výrazem člověka, jemuž se ulehčilo od nesnesitelného břemene, a odpověděl pevným tónem:

»To je těžko říci, ale může mu být čtyři, pět let. Máte ho tady?«

»Ale kdež; tady ho nemůžem chovat. Je v konírně v rue Dubourg, hned vedle. Můžete ho dostat ráno. Ovšem že podáte důkazy o tom, že vám patří?«

»Ovšemže, pane.«

»Nerad se s ním budu loučit,« pravil Dupin.

»Nemyslím, abyste s tím měl nepřijemnosti, za nic, pane,« pravil námořník. »To nemohu od vás žádat. Mile-

rád vám vyplatím odměnu za nález zvířete — to jest, pokudli rozumného.«

»Dobrá,« odvětil můj přítel, »to všechno je jistě velice hezké. Ale věru, — co bych měl žádat? Nu, něco vám povím. To bude má odměna. Dáte mi všemožné informace, pokud je znáte, o oné vraždě v rue Morgue.«

Dupin pronesl poslední slova velice tiše a velmi klidně. A právě tak klidně pokročil ke dveřím, zamkl je a schoval klíč v kapse. Pak vytáhl ze zánadří pistoli a položil ji, bez nejmenšího vzrušení, na stůl.

Námořníkova tvář zrudla, jako by se dusil. Vyskočil a chopil se klacku, ale okamžitě klesl na židli, prudce se třesa a s tváří jak mrtvola. Něrekl slova. Litoval jsem ho z celého srdce.

»Příteli,« pravil Dupin laskavým tónem, »lekáte se zcela zbytečně — opravdu zbytečně. Nechceme vám nijak ublížit. Zaručuji se vám svým čestným slovem, a jako Francouz, že vám nechceme nijak ublížit. Vím zcela bezpečně, že jste nevinen v oněch ukrutnostech v rue Morgue. Nelze však přes to zapřít, že jste v tom do jisté míry přec zapleten. Z toho, co jsem už řekl, zřejmě vidíte, že mám prostředky informovat se o této věci — prostředky o nichž se vám nikdy nezdálo. Nuže, věc se má takto. Neučinil jste nic, co byste měl skrývat — určitě nic, čím byste byl vinen. Nedopustil jste se dokonce ani loupeže, kde jste mohl loupit netrestán. Nemáte co skrývat. Nemáte důvodu co skrývat. Na druhé straně, je vaší čestnou povinností vyznat vše, co víte. Nevinný člověk je uvězněn, obviněn ze zločinu, jehož pachatele vy můžete označit.«

Námořník nabyl opět do velké míry duchapřítomnosti, když Dupin pronesl tato slova; ale jeho dřívější směle vystoupení bylo to tam.

»Tedy Bůh mi pomoz,« pravil po krátké přestávce, »povím vám všechno, co vím o té záležitosti; — ale neče-

kám, že uvěříte zpola tomu, co řeknu — byl bych opravdu blázen, kdybych to myslel. Přece však jsem nevinen a vyznám všechno, kdybych měl za to zemřít.«

Co řekl, bylo asi toto: Podnikl nedávno cestu na Indický Archipelág. Výprava, jejímž byl členem, přistála na Borneu a podnikla do vnitřní ostrova zábavný výlet. On a jeho druh chytli orangutana. Když tento druh zemřel, zvíře se stalo jeho výhradním majetkem. Po velkých obtížích, působených mu na cestě domů nezkrtnou divokostí jeho zajatce, podařilo se mu konečně ubytovat ho bezpečně v jeho vlastním obydlí v Paříži, kde, aby nepřítahoval nepřijemnou zvědavost svých sousedů, choval jej pečlivě odloučeného, dokud se mu nezcelila rána na noze, způsobená třískou s paluby lodi. Jeho konečným úmyslem bylo prodat ho.

Vrátil se domů z jakési zábavy v noci, nebo spíš ráno v den vraždy, viděl, že zvíře je v jeho vlastní ložnici, kam se prolomilo z vedlejší komůrky, kde bylo, jak myslím, bezpečně zavřeno. Břítvu v ruce, plně namydleno, sedlo před zrcadlem, pokoušejíc se oholit, při kterémž zaměstnání jistě před tím pozorovalo svého pána klíčovou dírkou z komůrky. Zděšen pohledem na tak nebezpečnou zbraň v moci zvířete tak divokého a tak schopného jí užít, byl muž po několik okamžiků na vahách, co dělat. Obvykle však zvíře utišil, i v jeho nejzúřivějších chvílích, použitím bíce a k tomu se uchýlil i nyní. Když ho orangutan viděl, vyskočil ihned dveřmi pokoje, dolů po schodech a oknem, na neštěstí otevřeným, na ulici.

Francouz šel zoufale za ním; opice, břítvu stále v ruce, se zastavovala hledíc a gestikulujíc na svého pronásledovatele, až ji tento skoro dostihl. A tu se zas dala na útěk. Takto trvala honba dlouhou dobu. Ulice byly úplně tiché, neboť byly už skoro tři ráno. Když však uprchlík probíhal uličkou za ulicí Morgue, byla jeho pozornost upou-

že nejpřísnější exaktní věda se aplikuje na stínovost a spirituelnost nejnehmatatelnějších dohadů.

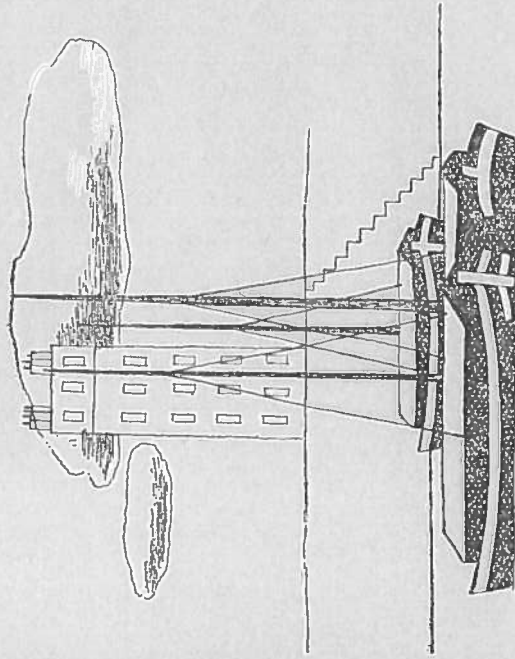
Neobyčejné podrobnosti, k jejichž uveřejnění jsem vyzván, ukážou se, pokud jde o postup časový, jako součástky pouze první větve řady sotva pochopitelných *shod okolností*, jejíž druhá neb závěrečná větev bude všemi čtenáři poznána v nedávné vraždě MARY CECILIE ROGER-
SOVÉ v New Yorku.

Když jsem v článku nazvaném »Vražda v ulici Morgue«
snazil, asi před rokem, vykreslit některé velmi pozoruhodné rysy duševního charakteru svého přítele, Chevaliera C. Augusta Dupina, nenapadlo mi, že se kdy vrátím k tomuto předmětu. Mým úmyslem byla jen tato kresba povahy; a tento úmysl byl cele vykonán divokým sledem okolností uvedených k charakteristice Dupinovy svéráznosti. Mohl bych uvést i jiné příklady, ale nedokázal bych tím nic víc. Nedávné události však, ve svém překvapujícím vývoji, mne zarazily některými dalšími podrobnostmi, jež budou budít zdání vynuceného významání. A po tom, co jsem nedávno slyšel, bylo by opravdu podivné zachovávat dále mlčení o tom, co jsem slyšel a viděl už tak dávno.

Po skončení tragédie smrti paní L'Españaye a její dcery, chevalier pustil záležitost ihned s myslí a upadl opět do svého starého zvyku zasmušilého snění. Já pak, vždy náchylný k roztržitosti, jsem se ihned jeho náladě

děskazy založené na fikci jsou použity na pravdě; a vypátrání pravdy bylo jejich předmětem.

„Záhada Marie Rogérové“ byla naprána daleko od scény oné útrpnosti a bez všech prosředků k pátrání, kromě oněch, jež daly noviny. Takto uniklo spisovatelii mnoho, z čeho by mohl těžit, kdyby byl na místě a mohl navštívit scénu činu. Nebude však neobodno říci, že výpravě dvou osob (z nichž jedna byla paní Delucová) poskytl nejen všeobecné závěry, ale absolutně všechny hlavní předpokládané podrobnosti, pomocí nichž bylo oněch záležitostí dosaženo.

Barrière du Roule

přizpůsobil; a obývajíce stále své pokoje na Faubourg St. Germain, pustili jsme budoucnost po větru a držímali klidné jen v přítomnosti, oprádkající šedý svět kolem nás svými sny.

Ale sny nebyly zcela nerušeny. Je možno zřejmě předpokládat, že role, kterou hrál můj přítel v dramatech v ulici Morgue, působila určitým dojmem na představivost pařížské policie. U jejích předních emisarů se jméno Dupinovo stalo naprosto obvyklým slovem. Jelikož prostota dedukcí, jimiž tajemství rozřešil, nebyla nikdy objasněna ani prefektu samému, ani komukoli jinému vůbec, kromě mne, není opravdu překvapením, že se na záležitost hledělo jako na záračnou a že chevalierovy analytické schopnosti mu zjednaly víru v jeho intuici. Jeho upřímnost vedla by ho k tomu, že každého tazatele zbavil takového předpokladu; ale jeho netečná povaha zabránila všemu dalšímu přetrásání toho tematu, o něž už dávno přestal mít zájem. Tak se stalo, že se stal všeobecným předmětem pozornosti se strany policie; a bylo nemálo případů, v nichž byl učiněn pokus zaměstnat jeho schopnosti na prefektuře. Jedním z nejpozoruhodnějších případů je případ vraždy mladé dívky, jménem Marie Rogétová.

Příběh se udál asi dva roky po ukrutné vraždě v rue Morgue. Marie, jejíž křestní jméno i příjmení upoutá pozornost pro svou podobnost se jmény oné známé nešťastné prodavačky cigaret, byla jedinou dcerou vdovy Estelly Rogétové. Otec jí zemřel už za jejího dětství a od jeho smrti až do půldruhého roku před zavražděním, jež tvoří předmět našeho vyprávění, matka a dcera byly dlely spolu v rue Pavée Sainte Andrée;¹⁾ paní zde měla pensión, v němž jí Marie pomáhala. Takto šlo vše klidně až do té doby, kdy Marie dosáhla svého dvaadvacátého

¹⁾ *Nassau Street.*

roku, a kdy její veliká krása upoutala pozornost voňavkáře, jenž měl jeden z obchodů v arkádách Palais Royal a jehož příjmy spočívaly zvláště v odvázných dobrodružích, znepokojujících toto okolí. Pan Le Blanc¹⁾ byl si dobře vědom výhod plynoucích z toho, že hezká Marie obsluhuje v jeho voňavkářství; a jeho primé návrhy byly dívkou přijaty ochotně, ač po jakémisi zdráhání se strany matčiny.

Obchodníkově tušení bylo uskutečněno a jeho místnosti se staly známými půvabem veselých grisetty. Byla u něho zaměstnána asi jeden rok, kdy její obdivovatelé byli zmaneni jejím náhlým zmizením z obchodu. Pan Le Blanc nebyl s to odůvodnit její nepřítomnost, a paní Rogéťová byla bez sebe úzkostí a strachem. Denní listy se věci ihned chopily a policie chtěla už zahájit pátrání, když jednoho krásného jitra, po uplynutí týdne, Marie se objevila v úplném zdraví, pouze poněkud smutnější, za svým obvyklým pultem ve voňavkářství. Veškeré dotazy, výjma soukromé povahy, byly ovšem okamžitě umlčeny. Pan Le Blanc udával, že neví naprosto nic, jako dříve. Marie a matka odpovídaly na všechny otázky, že poslední týden Marie ztrávila v domě své příbuzné na venkově. Takto věc usnula a byla úplně zapomenuta, neboť dívka, aby se zbavila drzé zvědavosti, dala brzy voňavkáři navždy sbohem a hledala útočiště v obydlí své matky v rue Pavée Ste. Andrée.

Asi pět měsíců po jejím návratu domů byli její přátelé pobouřeni po druhé jejím náhlým zmizením. Tři dni uplynuly a nebylo o ní ničeho slyšet. Čtvrtého dne byla nalezena její mrtvola plovoucí na Seině,²⁾ poblíže břehu protilehlému čtvrti rue Sainte Andrée a na místě nepřiliš vzdáleném od odlehlého okolí Barrière du Roule³⁾

¹⁾ Anderson.

²⁾ Hudson.

³⁾ Weehawken.

Krutost této vraždy (neboť bylo ihned zřejmo, že byla spáchána vražda), mládí a krása oběti a zvláště její obecná známost, vzbudily v myslích citlivých Pařížanů silné vzrušení. Nemohu se rozpomenout na žádný podobný případ, vyvolávající tak všeobecný a tak pronikavý dojem. Po několik týdnů byly při přetřásání tohoto jediného, absorbuujícího tematu zapomenuty i denní události politické. Prefekt vyvinul neobvyklou činnost; a všechny síly celé pařížské policie byly ovšem napiaty v nejvyšším rozsahu.

Po prvním objevení mrtvoly bylo předpokládáno, že vrah nemůže na delší než velice krátkou dobu uniknout pátrání, jež bylo okamžitě zahájeno. Teprve po uplynutí týdne bylo shledáno nutným vyplat odměnu; a i pak odměna byla omezena jen na tisíc franků. Mezitím pátrání postupovalo pevně, byť ne vždy s rozvahou, a četná individua byla vyalýchána zcela bezúčelně; zatím pro stálý nedostatek jakéhokoli klíče k této záhadě všeobecně vzrušení silně vzrostlo. Desátého dne bylo pokládáno za radno zdvojnásobit sumu původně vypsanou; a když konečně uplynul i druhý týden, aniž se dospělo k nějakému odhalení, a když předsudek, jenž býval v Paříži vždy proti policii, provalil se v několika vážných *émeutes*, prefekt sám vypsal na svou zodpovědnost sumu dvacetitřicet tisíc franků »na usvědčení vraha«, neb, ukáže-li se, že účastníků bylo více, »na usvědčení kteréhokoli z vrahů. V svolání určujícím tuto odměnu, byla slíbena úplná milost každému spoluvinníku, jenž by vystoupil jako svědek proti svému druhu; a k tomu všemu bylo připojeno, ať se prohlášení objevilo kdekoli, i soukromé návštěví městského výboru, nabízející dalších deset tisíc k sumě, navržené prefekturou. Celková odměna činila takto celých třicet tisíc franků, což bylo jistě neobvyklou sumou, uvážíme-li skromné postavení dívky a vel-

kou obvyklost podobných násilných čínití ve velikých městech.

Ted' nikdo nepochyboval, že záhada oné vraždy bude okamžitě objasněna. Ale ač v jednom, dvou případech byla nařízena zatčení slibující vyřešení, nebylo přece nic zjištěno, co by podezřelé osoby usvědčilo a byly opětě propuštěny. Jakkoli se to zdá podivné, uplynul od objevení mrtvoly už třetí týden a uplynul, aniž byl případ nějak osvětlen, nežli nejmenší zmínka o události, která tak znitkala myslí veřejnosti, pronikla až k sluchu Dupinovu nebo mému. Jelikož jsme byli zabráni badáními, jež plně pohlcovala naši pozornost, uplynul už skoro měsíc, aniž kdo z nás vyšel, neb přijal nějakou návštěvu, nebo prostě přehlédl úvodní politické články některého deníku. První zmínka o vraždě byla nám přinesena panem G... osobně. Zasehl k nám záhy odpoledne trinátého července r. 18.., a zůstal u nás až dlouho do noci. Byl velmi popuzen nezdarom všech svých snah po vyslídění vrahů. Jeho pověst — jak pravil se zvláštním výrazem Pařížana — je tím v sázce. Ba jde i o jeho vlastní čest. Oči veřejnosti jsou naň upřeny; a není opravdu obětí, které by nebyl ochoten přinést k odhalení této záhady. Zakočil svou poněkud směšnou řeč poklonou, v které měl tu čest opět ocenit Dupinovu obratnost, a učinil mu přímou a nezávaznou nabídku, jejíž přesnou povahu necítím se dosti volný zde odhalit, ale jež nemá žádného vztahu k vlastnému předmětu mého vyprávění.

Poklonu můj přítel odmítl, jak nejlépe mohl, ale nabídku přijal hned, ač její výhody byly docela provisorní. Když tak byl tento bod stanoven, prefekt se náhle pustil do výkladů svých vlastních názorů, prokládaje je dlouhými komentáři o jejich zřejmosti; o této jsme dosud nebyli docela jisti. Rozmlouval mnoho a nade vše pohybnost učení; zatím jsem si dovolil příležitostnou po-

známku, jak ospale noc míjí. Dupin, sedě vzpřímen ve své obvyklé lenoše, byl ztělesněním ohledné pozornosti. Měl na očích během celého rozhovoru brýle a náhodný pohled pod jejich zelená skla stačil, aby mne přesvědčil, že velmi tvrdě, ač tiše spal, po celých sedm neb osm hodin, mijejících olověným krokem před prefektovým odchodem.

Ráno jsem na prefektuře opatřil úplnou zprávu o všech dosavadních důkazech a po různých redakcích výtky všech novin, v nichž od počátku až do konce byly veřejněny rozhodující informace, pokud šlo o tuto smutnou záležitost. Bez toho, co bylo určité vyvráceno, spousta těchto informací zněla takto:

Marie Rogětová opustila bydlíště své matky, v rue Pavée Ste. Andrée, kolem deváté ráno, v neděli dne dvaadvacátého června, roku 18.. Odcházejíc sdělila panu Jakubu St. Eustachovi,¹⁾ a pouze jemu, svůj úmysl ztrávit den u své tety, jež bydlela v rue des Drômes. Rue de Drômes je krátká a úzká, ale živá ulička, nedaleko břehů řeky, vzdálená v přímé lince asi dvě míle od *persionu* pani Rogětové. St. Eustache byl Mariiným uznaným nápadníkem a bydlěl i stravoval se v *persionu*. Měl zajít pro svoji snoubenku za soumraku a doprovodit ji domů. Odpoledne však přišel silný déšť a tak St. Eustache, myslé, že Marie zůstane u tety na noc (jak činila za podobných okolností dříve), nepokládal za nutno svému slibu dostát. Když se blížila noc, pani Rogětová (jež byla už vetchá stařenka, sedmdesátiletá) projevila prý obavy, »že Marii už nikdy víc nespátí;« této poznámce však nebylo tehdy věnováno mnoho pozornosti.

V pondělí bylo zjištěno, že dívka nebyla v rue des Drômes; a když den uplynul beze všech zpráv o ní, bylo zavedeno pozdní pátrání na různých místech města i

¹⁾ *Papinc.*

okolí. Až do čtvrtého dne však po jejím zmizení nebylo zjištěno nic uspokojivého. Toho dne (ve středu, pětadvacátého června) jistý pan Beauvais,¹⁾ jenž se svým přítelem pátral po Marii poblíže Barrière du Roule, na břehu Seiny, protilehlém rue Pavée Ste. Andrée, doslechl, že byla právě rybáři na břeh vytážena mrtvola, plující po řece. Když Beauvais tělo spatřil, po jistém váhání prohlásil jeho totožnost s dívkou z voňavkářství. Jeho přítel ji poznal rychleji.

Obličej byl zalit temnou krví, která částečně vytékala z úst. Nebylo vidět žádné pění, jako v případě pouhých utopenců. Tkáň pleť nebyla odbarvena. Na hrdle byly podlitiny a vtisky prstů. Ruce byly zkrženy na prsou a ztuhlé. Pravá ruka byla zatata; levá pootevřena. Na levém zápěstí byly dvě kruhové odřeniny, patrné stopy po provazech, nebo po provazu několikrát ovinutém. Část pravého zápěstí byla též velmi rozedřena, stejně jako záda po celé rozloze, zejména však na lopatkách. Když rybáři dopravovali tělo na břeh, přivázali na ně provaz, ale žádná z odřenin nebyla způsobena jím. Maso na krku bylo velice naběhlé. Nebylo zde však žádných řezů, či modřin, jež by byly stopami po ranách. Kolem krku byl nalezen kus šňůry tak pevně zadržnuté, že nebyla skoro ani vidět; byla úplně zabořena v mase a uvázána uzlem, ležícím právě pod levým uchem. To by už samo bylo stačilo k přivedení smrti. Lékařské svědectví mluvilo důvěrně o mravním stavu zesnulé. Pravilo, že byla obětí hruběho násilí. Když bylo tělo nalezeno, bylo v takovém stavu, že je její přítelé mohli bez obtíží poznat.

Oděv byl silně potrhán a těž i jinak v nepořádku. Na vrchní sukni byl od spodního okraje až k pasu vytržen na stopu široký pruh, ale odtržen nebyl. Byl omotan třikrát kolem pasu a na zádech upevněn jakousi smýčkou.

¹⁾ Crommelin.

Spodní oděv přímo pod sukni byl z jemného mušelínu; z tohoto byl úplně vytržen pruh osmnáct palců široký — vytržen velice rovně a velice pečlivě. Byl nalezen kolem jejího hrdla, volně přilehlý a zajištěný pevným uzlem. Na tento mušelínový proužek a na šňůru byly připoutány stužky klobouku; klobouk byl pověšen. Úzel, jímž stužky byly připevněny, nebyl uzlem ženským, ale pevným uzlem spíš námořnickým.

Když mrtvola byla ztotožněna, nebyla jako obvykle dána do márnice (jelikož tato formalita byla zbytečná), ale spěšně pohřbena nedaleko místa, kde byla vytážena na břeh. Beauvaisovým úsilím byla věc, pokud bylo možno, bedlivě utulána; a uplynulo několik dní, než se objevil jaký veřejný ohlas. Konečně se věci uchopil kterýsi týdeník;¹⁾ tělo bylo vykopáno a zavedeno nové vyšetrování, ale nebylo zjištěno nic, co by dosud nebylo známo. Šaty však byly nyní předloženy matce a přátelům zesulé a plně prohlášeny za šaty, jež měla dívka na sobě, když opouštěla dům.

Mezitím vzrůstem vzrůstalo od hodiny k hodině. Různé osoby byly zatčeny a propuštěny. Zvláště St. Eustache upadl do podezření; na poprvé se mu nepodařilo dát jasnou zprávu, kde byl oné neděle, kdy Marie opustila domov. Později však podal v přísězné výpovědi prefektovi uspokojivé vysvětlení o každé hodině zmíněného dne. Ježto čas prchal a nic nebylo objeveno, kolovalo tisíc odporujících si pověstí a žurnalisté se zaměstnávali různými *dohady*. Mezi těmito dohady jeden vyvolal největší pozornost, že totiž Marie Rogétová stále ještě žije — že mrtvola nalezená v Seině je mrtvolou jině nešťastnice. Bude jistě vhodné, podám-li čtenáři několik míst, jež obsahují tuto zmíněnou domněnku. Místa jsou *dostavné*

¹⁾ „The New York Mercury“.

překlady z »L'Etoile«¹⁾ listu redigovaného celkově velice obratně.

»Slečna Rogétová opustila dům své matky v neděli ráno, dvaadvacátého června 18. . ., se zřejmým úmyslem navštívit svou tetu, nebo jinou známou, v rue des Drômes. Od této hodiny nikdo netvrdí, že ji viděl. Není po ní ani vidu ani slechu — Dosud však není nikoho, kdo by ji toho dne vůbec viděl, od chvíle, kdy vyšla z matčina domu — — — Tak tedy, ačkoli nemáme žádného důkazu, že Marie Rogétová byla mezi živými v neděli ráno, dvaadvacátého června, po deváté hodině, máme důkaz, že do této hodiny byla živa. Ve středu v poledne bylo spatřeno plouvoucí ženské tělo na břehu Barrière du Roule. Když předpokládáme, že Marie Rogétová byla hozena do řeky tři hodiny po tom, co opustila matčin dům, pak byla spatřena právě tři dny po té době, kdy opustila domov — tři dny na hodinu. Ale je šilenstvím předpokládat, že vražda, byla-li zde vůbec spáchána vražda, byla by skončena tak brzy, aby vrazi mohli tělo hodit do řeky před půlnocí. A ti kdo páchají tak hrozné zločiny volí raději temnotu než světlo — — — Tak tedy vidíme, že *bylo-li* tělo v řece nalezené tělem Marie Rogétové, mohlo být ve vodě dva a půl, nanejvýše tři dny. Veskerá zkušenost ukazuje, že utopená těla, či těla hozená do vody bezprostředně po násilné smrti, potřebují šesti až deseti dnů ponoření, aby se rozložila tak, že vyplavou na povrch vody. I když se nad tělem vypálí rána z děla, a tělo vyplave alespoň po pěti, šesti dnech ponoření, — tu, je-li ponecháno samo sobě, opět klesne. Ptáme se tedy, co v tomto případě zavinilo odchylku od obvyklého bě-

¹⁾ *New York's „Brother Jonathan“, vydávaný Hastingsem Wellem.*

hu přírody? — — — Bylo-li tělo ponecháno v rhy ve svém zohaveném stavu na břehu až do úterka večer, byly by na břehu nalezeny nějaké stopy po vrazilích. Je rovněž sporno, vyplavalo-li by tělo tak brzy, i kdyby bylo hozeno do vody dva dny po smrti. A dále, je krajně pravdě nepodobno, že by jakkoli lotři, kteří by spáchali takovou vraždu, již zde předpokládáme, hodili tělo do řeky bez jakéhokoli zatížení, aby kleslo, když mohli takové opatření učinit tak snadno.«

Vydavatel dále dokazuje, že tělo bylo jistě ve vodě »nikoli jen tři dny, ale alespoň pětkrát tři dny«, neboť už bylo tak rozloženo, že Beauvais je jen s velikou potíží poznal. Tento poslední bod byl však úplně vyvrácen. Pokračuji v překladu:

»Jaká pak jsou fakta, podle nichž p. Beauvais tvrdí, že tělo je zcela určitě tělem Marie Rogétové? Natrhl rukáv jejího oděvu a praví, že našel známky, jež ho uspokojí o totožnosti. Veřejnost myslila všeobecně, že ony známky jsou nějaké jizvy. Očistil ruku a našel na ní *chloupky* — cosi tak neurčitého, myslíme, jak si jen lze představit, — tak málo přesvědčujícího jako nalezení ruky v rukávu. P. Beauvais se toho večera nevrátil, aby vzkázal paní Rogétové ve středu v sedm hodin večer, že pátrání po její dceři stále pokračuje. Připustíme-li, že paní Rogétová pro svůj věk a bolest nemohla vyjít (což lze připustit velice snadno), přec by byl určitě někdo, kdo by pokládal za dobré vyjít a přihlížet pátrání, kdyby byli mysleli, že tělo je skutečně tělem Mariiným. Nikdo však nepřišel. V rue Pavée Ste. Andrée nebylo o věci řečeno nic, co by došlo k uším alespoň obyvatelů téže budovy. Pan St. Eustache. Marin mi-

lenec a budoucí manžel, jenž se stravoval v domě její matky, vypovídá, že dolechl o objevu těla své nastávající teprve přístřho jitra, když k němu do pokoje přišel pan Beauvais a řekl mu to. Překvapuje nás, že takové zprávy byly přijaty tak velmi chladně.

Takovým způsobem deník se snažil vzbudit domnui netečnosti se strany Mariných příbuzných, souhlasě s předpokladem, že tito příbuzní věřili, že mrtvola není její mrtvolou. Jeho narážky cílily k tomu, že Marie, srozměna se svými přátely, se vzdálila z města z důvodů, podezřívajících její ctnost, a že tito přátelé, když byla objevena mrtvola na Seině, dříve jaksi podobná, využili této příležitosti, aby vzbudili ve veřejnosti domněnku o její smrti. Ale »L'Étoile« se opět přenáhli. Bylo jasně dokázáno, že zde nebylo žádné netečnosti, jak si ji představoval: že stará paní byla nesmírně slabá a tak vzrušena, že nebyla schopna žádné povinnosti: že St. Eustache, dalek jsa toho přijmout zprávu chladně, byl zmožen žalem, a vedl si tak šíleně, že p. Beauvais přiměl jistého přítele a známé, aby se oň postarali a zabránili, aby nepřihlížel při vyšetření a vykopání mrtvoly. Nad to, ač »L'Étoile« tvrdil, že tělo bylo po druhém pohřbeno na veřejné útraty — že jistá výhodná nabídka na soukromý pohřeb byla rodinou naprosto odmítnuta — a že žádný člen rodiny se nezúčastnil obrádu: — ač to vše, jak pravím, »L'Étoile« tvrdil, podporuje dojem, který chtěl způsobit, — přece to vše bylo naprosto vyvráceno. V následujícím čísle listu byl učiněn pokus vrhnout podezření na samotného Beauvaise. Pisatel praví:

»Nyní nastává tedy ve věci změna. Bylo nám řečeno, že při jedné příležitosti, když paní B... byla v domě paní Rogétové, pan Beauvais, jenž právě od-

cházel, jí řekl, že v domě čekají četníka a aby ona, paní B..., nic četníkovi neříkala, než ou se vrátí, a aby všechno ponechala jemu... Za dnešního stavu věci se zdá, že pan Beauvais celou záležitost soustředí na sebe. Jediný krok nelze učinit bez p. Beauvaise, neboť jděte si kudy chcete, vždy naň narazíte... Z jakéhosi důvodu se rozhodl, že nikdo krom něho nemá s věcí co dělat, a vytlačil mušské příbuzné s cesty způsobem, podle jejich vylicení, velice podivným. Zdá se též, že byl i velmi proti tomu, aby příbuzní spatřili mrtvolu.»

Následující fakt dodal určitého zabarvení podezření, vrženému takto na p. Beauvaise. Jakýsi návštěvník v jeho závodu několik dní před divčíným zmizením a za nepřítomnosti jeho majitele, zpozoroval ráži v klíčové dírce dveří a jméno »Marie« napsané na břidlicové tabulce, visící vedle.

Všeobecný dojem, pokud jsme jej mohli z novin vytušit, zdál se býti ten, že Marie byla obětí bandy ničemů — že byla jimi převezena přes řeku, zneužita a zavražděna. »Le Commerce«¹⁾ list ohromného vlivu, potíral však vážně toto všeobecné mínění. Cituji několik míst z jeho sloupců: —

»Jsme přesvědčeni, že vyšetřování šlo dosud po nepravé stopě, pokud bylo řízeno k Barrière du Roule. Je nemožno, aby osoba tak známá tisícům, jako tato mladá žena, přešla jen tři bloky domů, aniž ji kdo spatřil; a každý, kdo ji viděl, byl by se upomněl, neboť zajímala všechny, kdo ji znali. A vyšla právě ve chvíli, kdy ulice jsou plny lidí... Je nemožno, aby došla až k Barrière du Roule nebo do rue des Drô-

¹⁾ *New-Yorský „Journal of Commerce“.*

mes, aniž byla poznána tuctem osob, a přec se nepřihlásil nikdo, kdo by ji viděl mimo mačin dům a není žádného důkazu, kromě svědectví týkajícího se *vyjádřených záměrů*, že vůbec z domu vyšla. Sukni měla roztrženu, ovinutu kolem a zavázanu, podle čehož bylo tělo nesené jako ranec. Kdyby byla vražda spáchána u Barrière du Roule, nebylo by třeba takového zařízení. Okolnost, že tělo bylo nalezeno pomocí v blízkosti Barrière není žádným důkazem toho, kde bylo hozeno do vody... Kus jedné ze spodničiek nešťastné dívky, dvě stopy dlouhé a jednu stopu široký, byl vytržen a uvázan pod bradou dozadu kolem týlu, pravděpodobně, aby zabránil vykřikům. To bylo učiněno lidmi, kteří neměli kapesníku.»

Den či dva před tím, co k nám zasedl prefekt, došla však na policii důležitá zpráva, jež, jak se zdálo, vyvrátila aspoň hlavní část důvodů »Le Commercialu«. Dva mladí hoši, synové paní Delucové, potulující se v lesících poblíže Barrière du Roule, vnikli náhodou do uzavřeného houští, kde byly tři, čtyři veliké kameny, tvořící jakési sedadlo s opěradlem a podhožkou. Na vrchním balvanu ležela bílá spodnička, na druhém hedvábná šála. Byl tu též nalezen slunečník, rukavičky a šátek. Na kapesníku bylo jméno »Marie Rogétová«. Kolem po ostružinách byly objeveny kusy oděvu. Země byla udupána, keře polámaný a všude patrný stopy zápasu. Mezi houštím a řekou byl stržen plot a země nesla stopy, že tu bylo taženo těžké břemeno.

Týdeník »Le Soleil«¹⁾ napsal k tomuto objevu tyto poznámky — poznámky, které byly jen ohlaselem smýšlení celého pařížského tisku:

1) »Saturday Evening Post« z Philadelphia.

»Všecky tyto věci byly tu zřejmě alespoň tři, čtyři týdny; byly všechny silně zplsnivělé působením deště a navzájem spojené plisní. Tráva rostla kolem a přes některé z nich. Hedvábí slunečníku bylo silné, ale jeho vlákna byla uvnitř sražena. Vnější část, kde byl přeložen do záhybů, byla úplně plesnivá a zpuchřelá, a při otevírání praskla... Kusy sukně vytržené krovím, byly asi tři palce široké a šest dlouhé. Jedna část byla obrubou sukně a byla spravována; druhý kus byl částí sukně, ne však obrubou. Měly vzhled vytržených pruhů a visely na kroví, asi na stopu od země... Nemůže být tedy pochyby, že bylo nalezeno dějiště tohoto hrůzného zločinu.«

Po tomto objevu přišel nový důkaz. Paní Delucová dověděla, že má zájezdní hostinec nedaleko břehu řeky proti Barrière du Roule. Okolí je odlehlé — velice odlehlé. Je to obvyklé nedělní dostaveníčko vsí chátry z města, jež přelavě řeku na lodkách. Asi ve tři hodiny odpoledne oné neděle přišla do hostince dívka provázená mladíkem tmavé pleti. Oba tu pobýli nějakou dobu. Když odešli, dali se cestou k blízkému hustému lesíku. Pozornost paní Delucové byla upoutána divčím šatem pro jeho podobnost s šatem její jakési zemělé příbuzné. Zvláště si povšímla šály. Brzy po odchodu parku objevila se tlupa nicemů; chovali se nevázaně, jedli a pili, aniž zaplatili, a odešli touže cestou, co mladík a dívka, vrátivše se do hostince za soumraku, a opět přepluli řeku, jakoby ve velkém chvatu.

Bylo to téhož večera brzy po setmění, co paní Delucová zaslechla se svým nejstarším synem výkřiky ženského hlasu poblíž hostince. Výkřiky byly prudké, ale krátké. Paní Delucová poznala nejen šál, nalezený v houští, ale

i šaty na mrtvole. Kočí dostavníku Valence,¹⁾ nyní též dověděl, že Marie Rogétovej byla převážena přes Seinnu zminěné neděle, ve společnosti mladíka tmavé pleti. On, Valence, Marii znal a nemohl se klamat v její totožnosti. Předměty nalezené v houšti byly Mariinými příbuznými bezpečně poznány.

Zprávy těchto svědectví a informací, mnou takto na Dupinův popud z novin sebrané, byly doplněny pouze o jediný bod — ale o bod, jak se zdálo, dalekých důsledků. Ukázalo se, že bezprostředně po objevení výše popsaných šatů, bylo nalezeno bezduché, či skoro bezduché tělo St. Eustacha, Mariina snoubence, v sousedství místa, jež všichni pokládali za scénu zločinu. Lahvička s vinětou »opiat« byla nalezena prázdná blízko něho. Jeho dech byl zřejmě otráven jedem. Zemřel beze slova. Byl u něho nalezen dopis, objasňující krátce jeho lásku k Marii s úmyslem spáchat sebevraždu.

»Sotva vám musím říkat,« pravil Dupin, když skončil prohlídku mých poznámek, »že toto je mnohem spleti-tější případ, nežli byl případ v rue Morgue, od něhož se liší v jedné důležité věci. Je to obyčejný, ač sice krutý případ zločinu. Není v něm pranic o u r é.²⁾ Zpoko- roval jste asi, že z tohoto důvodu bylo řešení záhady pokládáno za snadné, ač právě z tohoto důvodu mělo být pokládáno za nesnadné. Proto se nezdálo zprvu nutným vypsát odměnu. G...ovi myrmidoni byli schopni na- jednou pochopit, jak a proč taková krutost *mohla být* spáchána. Mohli svými fantasiemi vykreslit způsob — mnoho způsobů, — a motiv — mnoho motivů: a protože nebylo nemožno, že jeden z těchto četných způsobů a motivů *mohl* být ten pravý, pokládali za zaručeno, že jeden z nich je pravý *určitě*. Ale snadnost, s níž tyto

¹⁾ Adam.

²⁾ přebíraného.

různé domněnky byly připouštěny, a skutečná věrohod- nost, jež každá měla, mohla spíš ukazovat na nesuaze nežli na snadnost věc rozřešit. Shledal jsem už dříve, že právě v odchylkách od pravidla obvyklosti nalézá si rozum cestu k pravdě, nalézá-li ji vůbec, a že v takovýchto pří- padech nejde ani tak o otázkou »co se stalo«, jako »co se stalo v tomto případě po prvě«. Za vyšetřování v domě pani L'Españaye¹⁾ byli agenti G...ovi odrazeni a po- pleteni právě onou *neobvyklostí*, jež správně řízenému rozumu byla nejjistější předzvěstí úspěchu; kdežto ta- kovému rozumu si opravdu zoutal nad obvyklosti všeho, co uviděl v případě dívky z voňavkářství, a přece lidem z prefektury právě to vše slibovalo snadné vítězství.

V případě pani L'Españaye a její dcery nebylo ani na počátku našeho pátrání pochyby o tom, že byla spachána vražda. Myšlenka na sebevraždu byla ihned zamítnuta. Zde rovněž hned od počátku jsme prosti jakéhokoli po- dezření na sebevraždu. Lělo, nalezené u Barrière du Kou- le, bylo nalezeno za takových okolností, že nás nemůže nechat v pochybnostech v tomto důležitém bodě. Ale bylo nadhozeno, že objevené tělo není tělem Marie Ro- gétové, na usvědčení jejíhož vraha, neb vrahů, byla vy- psána odměna a jen vzhledem k tomu jsme uzavřeli ú- mlavu s prefektem. Známe toho pána oba dobře. Proto neuskodí, nebudeme-li mu příliš důvěřovat. A jestliže v pátrání vyjdeme od nalezeného těla a pak, stopující vraha objevíme přece, že tělo patřilo jiné nešťastnici, nežli Marii; nebo vyjleme-li od živé Marie a najdeme ji, ale nezavražděnou — v obou případech naše práce bude marná, pokud je to pan . . ., s nimž máme co činit. V našem vlastním zájmu tedy, ne-li v zájmu práva, je ne- zbytno, aby náš první krok směřoval k určení totožnosti těla s pohřešovanou Marií Rogétovou.

¹⁾ Viz »Vražda v ulici Morgue«.

Ve veřejnosti důvody »L'Étoilu« nabyly váhy; a že tento deník sám je přesvědčen o jejich důležitosti, vysvitne ze způsobu, jímž počíná jednu ze svých úvah o této věci — »Mnoho ranních deníků«, praví, »mluví o přesvědčivém článku v pondělním »L'Étoilu«. Mně se zdá, že tento článek přesvědčuje jen o úsilí jeho pisatele. Měli bychom si uvědomit, že všeobecně předmětem našich novin je spíše vyvolávat rozruch — dělat aféry — než objevovat pravdu. Tento cíl, pravda, je sledován pouze, když se zdá, že je shodný s prvním. Tisk, který s veřejným míněním prostě souhlasí (ať je toto mínění sebe lépe odůvodněno) neziskává žádné důvěry v davu. Masy lidu pokládají za důvtipného pouze toho, kdo *ostře odporuje* veřejnému mínění. Při posuzování nějaké věci, stejně jak v literatuře, je vždycky *epigram* nejdříve a nejvšeobecněji oceněn. A v obou případech je jeho cena zcela nepatrná.

Co tím chci říci, je, že jaksi smíšený epigram a melodramaticčnost myšlenky, že Marie Rogétová dosud žije, spíše než věrohodnost této myšlenky, byla důvodem, proč ji »L'Étoile« vyslovil a zajistil jí tak příznivé přijetí veřejností. Prozkoumejme hlavní body důvodů tohoto listu, snažíce se vyhnout se nedůslednosti, s níž byly původně podány.

Přední cíl pisatelův je ukázat z krátkosti intervalu mezi Mariiným zmizením a nalezením plovoucího těla, že toto tělo nemůže být tělem Mariiným. Zkrácení tohoto intervalu na míru co možno nejmenší stává se tak náhle předmětem rozumáře. V překotném sledování tohoto předmětu zapadá do pouhých předpokladů už hned na počátku. »Je šílenstvím předpokládat,« praví, »že vražda, byla-li zde vůbec spáchána vražda, byla by skončena tak brzy, aby vrazi mohli tělo hodit do řeky před půlnocí.«
Přáme se ihned, a docela přirozeně, proč? Proč je to ší-

lenstvím předpokládat, že vražda byla spáchána v pěti minutách po divčíně odchodu z matčina domu? Proč je to šílenstvím předpokládat, že vražda byla spáchána v kterékoli denní době? Jsou známy přec vraždy v každou hodinu. Ale udála-li se vražda v kterékoli okamžiku mezi devátou hodinou v neděli ráno a třemi čtvrtěmi na dvanáct v noci, bylo přec času dost »hodit tělo do řeky před půlnocí«. Tento předpoklad pak cílí přesně k tomu — že vražda nebyla spáchána v neděli vůbec; a připustíme-li »L'Étoilu« tento předpoklad, můžeme mu pak dovolit veškeru volnost. Odstavec počínající »Je šílenstvím předpokládat, že vražda... atd.« ačkoli tak vyšel vytištěn v »L'Étoilu« zněl, jak si můžeme představit, v myslí pisatele původně *takto*: — »Je šílenstvím předpokládat, že vražda, byla-li zde vůbec spáchána vražda, byla by skončena tak brzy, aby vrazi mohli tělo hodit do řeky před půlnocí. Je šílenstvím, pravíme, předpokládat toto všechno a předpokládat zároveň (jak jsme rozhodnuti předpokládat), že tělo *nebylo* hozeno dříve než po půlnoci,« — věta sama v sobě dostatečně nedůsledná, ale přec ne tak úplně nesmyslná, jako věta vytištěná.

»Kdybych měl v úmyslu,« pokračoval Dupin, »pouze *dělat případ* z tohoto odstavce důvodů »L'Étoilu«, mohl bych ho s klidem nechat tam, kde je. Nám však zde nejde o »L'Étoile«, ale o pravdu. Zmíněná věta má pouze jediný smysl, jak stojí, a tento smysl jsem plně konstatoval; ale je nutno proniknout za pouhá slova až k myšlence, již tato slova zřejmě zamýšlela — ale neuměla — vyjádřit. Novinář měl v úmyslu říci, že, ať byla vražda spáchána v kteroukoli dobu denní či noční oné neděle, je nepravděpodobno, že by se vrazi odvážili donést tělo k řece před půlnocí. A v tom je, opravdu, předpoklad, proti němuž stojím. Je předpokládáno, že vražda byla spáchána v takovém stavu a za takových okolností, že se stalo

nezbytným donést tělo k řece. Ale zavraždění se mohlo odebrat na břehu řeky neb na řece same; a tak se vhození těla do vody mohlo stát v jakoukoli dobu denní či noční, jak se to okamžitě nejlépe hodilo. Uvidíte, že zde nepokládám nic za pravděpodobné nebo shodné s mým vlastním míněním. Můj umysl až dosud nemá žádného vztahu k *faktům* případu. Chci vás mít pouze k opatrnosti před celým touem *předpokladů* »L'Étoilux«, tím, že obracím vaši pozornost k jejímu *ex parte* charakteru hned na počátku.

Omezuje se takto na svou vlastní předpokjatou domněnku, stanoviv předpoklad, že jde-li o tělo Marie, pak bylo ve vodě asi jen velice krátkou dobu, deník pokračuje takto: —

»Všeckrá zkušenost ukazuje, že utopená těla, či těla hrozená do vody bezprostředně po násilné smrti, potřebují šesti až deseti dnů ponoření, aby se rozložila tak, že vyplavou na povrch vody. I když se nad tělem vypálí rana z děla a tělo vyplave alespoň po pěti, šesti dnech ponoření, — tu, je-li ponecháno samo sobě, opět klesne.«

Tato tvrzení byla mlčky přejata všemi pařížskými listy vyjma »Le Moniteur«. ¹⁾ Tento tisk se snaží vyvrátit onu část článku, v níž se mluví pouze o »utopených tělech«, uváděje pět, nebo šest případů, v nichž těla osob, jež byla určitě jen utopena, byla na hladině nalezena po uplynutí doby kratší, než tvrdí »L'Étoilux«. Ale je cosi na prasto nefilosofického v pokusu »Le Moniteur« vyvrátit hlavní tvrzení »L'Étoilux« citováním zvláštních případů proti tomuto tvrzení. I kdyby bylo možno postavit pa-desát na místo pěti příkladů, že byla nalezena těla na

¹⁾ *New Yorkský „Commercial Advertiser“.*

povrchu vody po dvou, třech dnech, — všech těchto pa-desát příkladů by muselo být pokládáno za pouhé výjimky z pravidla »L'Étoilux«. do té doby, pokud by pravidlo samo nebylo vyvráceno. Připustíme-li však pravidlo (a toto »Le Moniteur« nepopírá, trvaje pouze na výjimkách) důvod »L'Étoilux« zůstává v plné platnosti; neboť tento důvod nezahnuje více než otázku *pravděpodobnosti* toho, vyplují-li těla na povrch v době kratší než tři dny; a tato pravděpodobnost bude ve prospěch stanoviska »L'Étoilux«, dokud by oněch případů, tak dětinsky uvedených, nebylo tolik, aby stanovily pravidlo opačné.

Vidíte ihned, že každý důvod pro toto faktum by vracel pravidlo samo a proto musíme prozkoumat *pravdivost* tohoto pravidla. Nuže, — lidské tělo, všeobecně vzato, není ani mnohem lehčí, ani těžší než voda Seiny; to jest, specifická váha lidského těla, v jeho normálním stavu, je asi rovna váze objemu říční vody, již vytlačí. Těla tlustých a tělnatých osob, s malými kostmi, a obyčejně i těla žen, jsou lehčí než těla osob hubených a kostnatých, a než těla mužů; a specifická váha říční vody je jaksi ovlivněna mořským přílivem. Ale necháme-li tento vliv stranou, můžeme říci, že *velmi* málo lidských těl klesne vůbec i v nečistší vodě, *jen samo sebou*. Skoro každý, spadne-li do řeky, bude schopen plout, nechá-li specifickou váhu vody úplně rovnu své váze vlastní — to jest, nechá-li celé své tělo ponořeno až na nejmenší možnou výjimku. Nejlepší poloha pro toho, kdo neumí plavat, je vzpřímená poloha chodce na zemi, s hlavou úplně zvrácenou nazad a ponořenou; pouze ústa a nozdry zůstávají nad hladinou. Poznáme, že za těchto okolností můžeme plout bez nesnáží a bez námahy. Je však zřejmo, že váha těla a objemu vytlačené vody jsou přesně vyváženy a že jen maličkost postačí, aby jedno nahylo převahy. Paže, na příklad, pozdvížená z vody a zbavená tak

opory, je přitěžující vahou, a stačí, aby ponořila celou hlavu, kdežto náhodná pomoc nejmenšího kusu dřeva umožní pozdvihnout hlavu tak, že se můžeme rozhlédnout kolem. Při zápase někoho, kdo neumí plavat, jsou paže bez výjimky zdviženy vzhůru, zatím co číuí pokus udržet hlavu v její obvyklé přímé poloze. Výsledek je ponoření úst a nozder, a při úsilí dýchat pod vodou, vniknutí vody do plic. Mnoho se jí též dostane do žaludku a celé tělo se stává tak těžším o rozdílné vahy vzduchu, vyplňujícího původně tyto dutiny, a vahy tekutiny, jež je plní nyní. Tento rozdíl obyčejně stačí, aby tělo kleslo; nepostačí však u lidí s malými kostmi a abnormálním množstvím měkkého masa neb tuku. Takové osoby plují i po potopení.

Tělo, je-li na dně řeky, zůstane tam až do té doby, než jakýmkoli způsobem jeho specifická váha se stane opětně menší než váha objemu vytlačené vody. Toho účinku dosáhne rozklad či podobné okolnosti. Výsledkem rozkladu je vznik plynu, jež naduří buněčné tkanivo a všechny dutiny a dává tělu onen *našouklý* vzhled, jež je tak příšerný. Když toto rozpětí postoupilo tak, že se objem těla podstatně zvětšil, bez odpovídajícího vzrůstu *hmoty* neb váhy, jeho specifická váha stává se menší než váha vytlačené vody, a hned se objeví na povrchu. Ale rozklad je řízen nespočetnými okolnostmi — je zrychlen anebo zpomalen nespočetnými činiteli; na příklad teplotou či chladem doby, minerálním znečištěním nebo čistotou vody, její hloubkou či mělkostí, prouděním či stojatostí, vahou těla, jeho chorobou či zdravím před smrtí. Z toho je jasno, že nijak nemůžeme stanovit přesně dobu, kdy tělo vyplave následkem rozkladu. Za jistých okolností může být výsledek přivoděn v hodině; jindy se nedostaví vůbec. Jsou jisté chemické sloučeniny, jimiž se tělo uchrání před rozkladem *navždy*; jednou je bichlorid rtuť-

natý. Ale krom rozkladu může být, a velmi často je, v žaludku vytvářen jistý plyn z kyselého kvašení rostlinných látek (nebo v jiných dutinách z jiných příčin), který rovněž stačí, aby přivodil roztažení, jež vynese pak tělo na povrch. Účinek vyvolaný ranou z děla je způsoben prostým chvěním. Rána buď tělo uvolní z jenného bláta či bahna, v němž je zabořeno, a tak mu dovolí vystoupit, když je ovšem jini činitelé už k tomu připraveni; nebo se tím přemůže soudržnost nějaké hnojící části buněčného tkaniva, takže povolí, aby se dutiny vlivem plynu rozšířily.

Majice takto před očima celou theorii o tomto předmětu, posoudíme podle ní často tvrzení »L'Étoilu«. »Veškerá zkušenost ukazuje,« praví tento list, »že utopená těla, či těla hozená do vody bezprostředně po násilné smrti, potřebují šesti až deseti dnů ponoření, aby se rozložila tak, že vyplavou na povrch vody. I když se nad těleu vypálí rána z děla, a tělo vyplave, alespoň po pěti, šesti dnech ponoření, — tu, je-li ponecháno samo sobě, opět klesne.«

Celý tento odstavec se nám teď musí jevit jako tkanivo nedůslednosti a nespojitosti. Veškerá zkušenost *neukazuje*, že »utopená těla« *potřebují* od šesti do deseti dnů k dostatečnému rozkladu, jež by je vynesl na povrch. I věda i zkušenost ukazují, že doba jejich vystoupení je, a nutně musí být, naprosto neurčitelná. Jestliže, nad to, tělo vyplave na povrch po vypálení rány z děla, *neklesne* opět, »je-li ponecháno samo sobě,« dokud rozklad nedostoupí oné míry, že dá uniknout vzniklému plynu. Chci vás však upozornit na rozdíl, činěný mezi »utopenými těly« a »těly hozenými do vody bezprostředně po násilné smrti«. Ačkoli pisatel připouští rozdíl, přece je všechno zahrnuje do téže kategorie. Ukázal jsem, jak se stává tělo tonoucího člověka specificky těžším než objem vody jím vytlačený, a že by vůbec neklesl, nebyť jeho zápasu,

při němž zdvihá paže nad hladinou a jeho lapání po vzduchu, zatím co je pod vodou — lapání, jež nahraňuje vodou místo, jež původně zaujímal v plicích vzduch. Ale tento zápas a toto lapání nenaštane u těla »hozeného do vody bezprostředně po násilné smrti«. V tomto případě *tělo obvykle neklesne vůbec* — fakt, o němž »L'Étoile« zřejmě neví. Teprv když rozklad postoupil do velmi značné míry — když maso z kostí většinou opadá — pak teprv, ale ne před tím, ztrácíme tělo z očí.

A nyní co dělat s důvodem, že nalezené tělo není tělem Marie Rogétové, protože toto tělo bylo nalezeno plovoucí sotva po třech dnech? Kdyby se jen utopila, pak jako žena nikdy by neklesla ke dnu; či klesla-li by, byla by se opět objevila ve čtyřadvaceti, či méně, hodinách. Nikdo však nepředpokládá, že se utopila; a byla-li mrtva před hozením do vody, mohla být nalezena plovoucí v kteroukoli dobu potom.

»Bylo-li však,« praví »L'Étoile«, »tělo necháno vrahy ve svém zohaveném stavu na břehu až do úterka večer, byly by na břehu nalezeny jisté stopy vrahů.« Zde je nesnadno pochopit okamžitě rozumářův úmysl. Chce tím snad předejít tomu, co pokládá za možnou námitku proti své teorii, — to jest, že tělo bylo ponecháno dva dny na břehu, podléhající rychlému rozkladu — *rychlejímu*, než kdyby bylo ponořeno do vody. Předpokládá, že bylo-li tomu tak, *mohlo* se objevit na hladině ve středu, a myslí, že *pouze* za takových okolností mohlo se tak vůbec objevit. A proto rychle dokazuje, že *nebylo* necháno na břehu; neboť, kdyby bylo, »byly by na břehu nalezeny jisté stopy vrahů«. Myslím, že se usmíváte nad touto logikou. Neumíte si asi představit, proč by *delší setrvání* mrtvoly na břehu mohlo způsobit *rozmožnění stop* vrahů. Já rovněž neumím.

»A dále je krajně pravděpodobno,« pokračuje list,

»že by jacíkoliv lotři, kteří by spáchali takovou vraždu, již zde předpokládáme, hodili tělo do řeky bez jakéhokoliv zatížení, aby kleslo, když mohli takové opatření učinit tak snadno.« Pozorujte zde komické zmatení myšlenek. Nikdo, ba ani sám »L'Étoile« — nepopírá vraždu na *nalezeném* těle. Známky násilí jsou příliš zřejmé. Jediným pisatelovým předmětem je ukázat, že toto tělo není *Marie*. Přeje si dokázat, že *Marie* nebyla zavražděna — a ne, že zde tato mrtvola nebyla. A přec jeho vývody dokazují pouze poslední okolnost. Nalezla se mrtvola bez zatížení. Vrazi však, při vhození do řeky jistě by ji zatížili. Tedy tam nebyla hozena vrahy. To je vše, co je dokázáno, je-li dokázáno vůbec něco. Otázky totožnosti se ani nedotkl a »L'Étoile« vynakládá veliké úsilí, jen aby popřel to, co právě před chvílí připustil. »Jsmo plně přesvědčeni,« praví, »že nalezené tělo je tělem zavražděné ženy.«

To však není jediným příkladem, i v tomto rozdělení jeho předmětu, kde nás rozumář bezděčně rozumuje proti sobě. Jeho zřejmým předmětem, jak jsem už pravil, je zkrátit na nejmenší možnou míru interval mezi *Mariiným* zmizením a nalezením mrtvoly. A přec ho vidíme zdůrazňovat okolnost, že nikdo neviděl dívku od okamžiku, kdy vyšla z matčina domu. »Nemáme žádného důkazu,« praví, »že Marie Rogétová byla mezi živými v neděli ráno, dvaadvacátého června po deváté hodině.« Jelikož jeho důkaz je zúmyslně důkazem *ex parte*, měl pustit alespoň tuto věc z úvahy; neboť kdyby někdo *Marii* viděl, řekněme v pondělí či úterý, zmíněný interval byl by se velice zkrátil a podle jeho vlastního rozumování velmi by se zmenšila pravděpodobnost, že tělo není tělem *grisettiným*. Je však přec záhavné pozorovat, jak »L'Étoile« trvá na svém tvrzení v plné víře, že podporuje svůj vlastní argument.

Prohlédneme ještě jednou onu část argumentace, týkající se zjištění totožnosti mrtvoly Beauvaisem. Pokud jde o *chloupky* na ruce, »L'Étoile« je zřejmě neupřímný. Pan Beauvais, jenž není idiot, nikdy při totožnosti mrtvoly neudával pouhé *chloupky* na její paži. Není žádná paže bez chloupků. Většina výrazů »L'Étoile« je pouhým překroucením svědkových slov. Mluvil jistě o nějaké *zvláštnosti* oněch chloupků. Byla to jistě nějaká zvláštnost ať barvy či množství či délky či rozložení.

»Její noha.« praví list, »byla malá. — jakých jsou tí síce. Její podvazek není rovněž žádným důkazem, ani její střevíce, neboť takových střeviců a podvazků se prodávají spousty. Totéž lze říci i o květech na jejím klobouku. Jedna věc, na níž však pan Beauvais velmi silně trvá, je, že spona na nalezeném podvazku byla posunuta nazpět, aby jej stáhla. To však nic nedokazuje; neboť většina žen pokládá za vhodné vzít si podvazky domů a přizpůsobit si je velikosti nohy, již mají obepínat, raději, než aby je zkoušely v obchodě, v kterém je kupují.« Zde je nesnadno brát mudrlanta vážně. Když pan Beauvais při svém pátrání po Mariině těle objevil mrtvolu, odpovídající celkovou velikostí a podobou pohřešované dívky, byl by oprávněn (nehledě vůbec k otázce šatu) se domnívat, že jeho pátrání bylo úspěšným. Jestliže pak, kromě celkové velikosti a podoby, našel na paži ještě i zvláštnost ve chloupcích, jež byla pozorována na živé Marii, mohlo být jeho mínění právem potvrzeno a vzrůst jistoty mohl být v poměru ke zvláštnosti nebo neobvyklosti tohoto znamení chloupků. Byla-li Mariina noha malá, a noha mrtvoly rovněž tak, pak vzrůst pravděpodobnosti, že tělo je tělem Mariiným, nebyl jen vzrůstem v řadě aritmetické, ale též v řadě geometrické nebo akmulativní. Přidejme ke všemu ony střevíce, o nichž je známo, že je měla v den svého zmizení a ač těchto střev-

víc byly »prodávány spousty«, pravděpodobnost je tak posílena, že skoro hraničí s jistotou. Co samo o sobě nebylo by žádným důkazem totožnosti, stává se svým dovtvrdzujícím postavením důkazem naprosto jistým. A od-povídají-li pak i květy na klobouku kvěťům, jež pohřešovaná dívka měla, nehledáme již ničeho více. Je-li to jen *jediná* květ, nehledáme dále, — natož pak dva či tři, či více. Každá následující věc pouze násobí zřejmost — důkaz se *nesčítá* s důkazem, ale *násobí* stem nebo tisíciem. A objevíme-li na mrtvé podvazky, jaké nosívala živá, je skoro šlechetným pokračovat v pátrání. Ale tyto podvazky byly nalezeny ještě utaženy posunutím spony, právě tím způsobem, jako je utáhla Marie krátce před svým odchodem z domova. Pochybovat nyní je buďto ří-lenstvím anebo přetvářkou. Co říká »L'Étoile« o tom, že zkrácení podvazků je zcela obvyklým, ukazuje pouze jeho tvrdopřijímost setrvat v omylu. Už sama pružnost spon-kových podvazků ukazuje *neobvyklost* zkracování. Co je tak uděláno, aby se přizpůsobilo samo, vyžaduje zřejmě cizího přízpůsobení pouze zřídka. Byla to jistě náhođa v nejpřísnějším amyslu, že tyto Mariiny podvazky vřa-dovaly zmíněného stažení. Samy by už plně prokázaly její totožnost. Ale nejde o to, měla-li nalezená mrtvola podvazky pohřešované dívky, či měla-li její střevíce, či její klobouk, či květy na klobouku, či její nohu, či zvláštní znamení na paži, či její celkovou velikost a podobu, — jde o to, že mrtvola měla všechny tyto zná-mky a *všecky zároveň*. Když se mohlo dokázat, že pisatel »L'Étoile« *opravdu* měl i za těchto okolností pochvlnosti, nebylo by třeba v jeho případě komise *de limatico inquit-rendo*. Pokládal za vřipné opakovat drobné řeči právníků, kteří, z větší části, se spokojí opakováním pravouhých soudních předpisů. Chtěl bych zde podotknout, že velmi mnoho z toho, co je soudem inko důkaz odmítnuto, bývá

rozumu důkazem nejlepší. Neboť soud, řídí se všeobecnými principy důkazů — uznávanými a knižními principy — má odpor k úchylným a zvláštním příkladům. A toto houževnaté lpění na zásadách s naprostým přezíráním sporných výjimek, je bezpečným způsobem dosažení *maxima* dosažitelné pravdy po jakékoli delší době. Tato praktika, v celku, je tedy filosofická; ale je stejně jisto, že plodí případně ohromné omyly.¹⁾

Pokud jde o narážky namířené na Beauvaise, jistě je beze všeho odmítnete. Poznal jste už pravou povahu tohoto dobrého pána. Je to *všetečka*, se spoustou romantiky a málem vtípu. Každý člověk, založený takto, bude si vést při příležitosti *skutečného* vzrušení vždy tak, že vzbudí podezření u lidí příliš ostrovtipných nebo zlomyšlných. P. Beauvais (jak je vidět z vašich zpráv) měl jisté osobní rozhovory s vydavatelem »L'Étoilu« a urazil ho, že se odvážíl mínění, že tělo přese všechny vydavatelovy teorie, je zcela prostě tělem Marie. »Trvá«, praví list, »na svém tvrzení, že mrtvola je tělem Marie, ale nemůže podat k přesvědčení druhých jiného vysvětlení krom toho, jež jsme už podali.« Ale bez ohledu na to, že pádnější důkaz »k přesvědčení druhých« nikdy nemohl být podán, lze pochopit, že člověk může být velmi dobře přesvědčen, v případě tohoto druhu. aniž je schopen podat jediný důvod k přesvědčení druhých. Nic není tak neurčité, jako dojmy o osobní totožnosti. Každý člověk pozná svého souseda, a přec je tak málo příkladů, v nichž by byl kdo schopen dát důvod pro toto poznání. Vyda-

¹⁾ Teorie založená na vlastnostech předmětů zabránila rozvinutí, pokud jde o tyto předměty; a ten, kdo srovnává jemata vzhledem k jejich příčinám, přitane je očistit; a ten, kdo jde o jejich výhledy. Takto praví nicotí každého nářada sbláze. že kdy; zákon začne být vědou a yčím, přecává být spravedlností. Omyly, do nichž přivedla věrečné pravdy, sěpá úcia k principům Roztrídování, jsou natrno z toho, jak často zákonodárci bylo nuceno ustoupit, aby opět vzkrísilo neurannost, již jeho schemata ztratilá. — Lan d o r.

vatel »L'Étoilul« nemá tedy práva být uražen odůvodněným přesvědčením pana Beauvaise.

Poznáme, že podezřelé okolnosti, jež jsou mu přiřkládány, souhlasí spíše s mou domněnkou o *romanticitém všetečkovství* nežli se skutečnou pisatelovou domněnkou o vině. Přijmeme-li jednu tento křesťanštější výklad, pochopíme snadno »růži v klíčovém dírci«; jméno »Marie« na tabulce; ono »vytlačení mužských příbuzných s cesty«; »odpor, aby nespatriili mrtvolu«; výstrahu, danou paní B...; aby nespatriila s četníkem do jeho (Beauvaisova) návratu; a konečně jeho zřejmé rozhodnutí, že nikdo nemá s věcí co dělat, krom něho«. Zdá se mi nepopíratelným, že Beauvais byl Mariiným nápadníkem; že ona s ním koketovala; a že se snažil, aby všichni mysleli, že se těší její nejplnější důvěře a důvěrnosti. O tom už nebudu hovořit; a jelikož skutečnost plně vyvrací tvrzení »L'Étoilul«, týkající se *netečnosti* se strany matky a ostatních příbuzných — netečnosti shodně s předpokladem o jejich víře, že mrtvola není tělem dívky z vorňavkářství — budeme nyní pokračovat v pátrání, jako by otázka *totožnosti* byla rozřešena k naší úplné spokojenosti.

»A co si myslíte,« otázal jsem se zde, »o mínění »Le Commercialu«?»

»Že je svým duchem daleko hodnější pozornosti než kterékoli, jež bylo o věci pronášeno. Vývody z předpokladů jsou filosofické a bystré; ale předpoklady, ve dvou případech alespoň, jsou založeny na nepřesném pozorování. »Le Commercial« chce tvrdit, že Marie byla uchvátna jistou tlupou nízkých ničemů nedaleko domu své matky. »Je nemožno,« praví, »aby osoba tak známá tisícům, jako tato mladá žena, přešla jen tři bloky domů, aniž ji kdo spatřil.« To je představa muže, dlouho obývajícího Paříž — muže veřejně činného — muže, je-

hož pochůzky sem a tam po městě jsou hlavně omezeny na sousedství veřejných úřadů. Ví, že on setva přejde tucet bloku od svého vlastního úřadu, aniž byl poznán a osloven. A znaje rozsah svých osobních znalostí a jinými lidmi, a jiných s nimi, srovnává svou popularitu s popularitou divky z roňavkářství, a uvidí mezi nimi velkého rozdíl, dospívá pojednou k závěru, že Marie byla na svých pochůzkách rovněž tak často poznávána, jako on na svých. Tento případ by pouze však nastal, kdyby její pochůzky byly téže ueměnitelné, metodické povahy a v témže omezeném okruhu jako jeho. On chodí sem a tam v praviidelných intervalech v uzavřeném okrajsku, plném mnoha lidí, kteří si všimnou jeho osoby ze zájmu, že má též druh zaměstnání jako oni. Ale Mariny cesty, všeobecně vzato, nemůžeme pokládat za takto praviidelné. A je zřejmo, že právě v tomto případě je velmi praviidelno, že volila cestu naprosto jinou než obvykle. Paralela, kterou, jak myslíme, měl na mysli »Le Commercial«, byla by možná jen v případě, že by dvě osoby prošly celým městem. V takovém případě, připustíme-li, že osobní znalosti jsou stejné, jsou rovněž i stejné pravděpodobnosti, že obě učiní stejný počet osobních setkání. Pokud jde o mne, nepokládám pouze za možné, ale i za mnohem více než pravděpodobné, že Marie mohla jít v jakékoli dané době a kteroukoli z mnoha cest mezi svým obydlím a obydlím její tety, aniž potkala jedinou osobu, již znala, anebo již byla známá. Hledíme-li na tuto otázku v jejím plném a vlastním světle, musíme si pevně uvědomit velikou nerovnalost mezi osobními znalostmi právě nejznámější osoby v Paříži a průměrným jejím obyvatelstvem. Ale mají-li ještě dohady »Le Commercial« nějakou váhu, bude velice zmenšena, uvážíme-li *hodinu*, kdy dívka vyšla. »Vyšla právě ve chvíli, kdy ulice jsou plny lidí«, praví »Le Commercial«. Nikoli. Bylo to v devět hodin

ráno. V devět hodin každého rána v týdně, *krom neděle*, jsou ulice města, pravda, plny lidí. Ale v devět hodin v neděli jsou všichni většinou doma, *chystajíce se do kostela*. Každý pozorující člověk jistě shledal, jak zvláště opuštený vzhled má město mezi osmou a desátou hodinou v neděli ráno. Mezi desátou a jedenáctou ulice jsou přeplněny, ale ne v tak časně době, jak bylo uvedeno.

Je ještě jiný bod, z něhož vysvitá nedostatek *pozorovací schopnosti* »Le Commercial«. »Kus jedné ze spodničiek nešťastné divky«, praví, »dvě stopy dlouhý a jednu široký, byl vytržen a uvázan pod bradou dozadu kolem týlu, pravděpodobně, aby zabránil výkřikům. To bylo učiněno lidmi, kteří neměli kapsníků.« Je-li, či není-li toto domnění opodstatněno, vynasnažíme se poznat později; ale »lidmi, kteří neměli kapsníků« pisatel míní nejznější třídu lidí. Toto však jsou právě lidé, a nichž bude kapsník nalezen vždycky, byť by i neměli košile. Měl jste už jistě příležitost pozorovat, jak naprosto nevyhnutelným se stal, v posledních letech, pravěmu nicemovi kapsník.«

»A co si máme myslet«, ptal jsem se, »o článku v »Le Soleil«?

»Že je hrozná škoda, že se jeho původce nenarodil papouškem — v kterémžto případě byl by nejznamenitějším papouškem na světě. Opakoval prostě jednotlivá fakta už uveřejněného mínění, sebrav je s chvalitebnou pílí z všemožných listů. »Všecky tyto věci«, praví, »byly tu zřejmé alespoň tři, čtyři týdny«, a »nemníže byi tedy pochýby, že bylo nalezeno dějství tohoto hrůzného zločinu.« Fakta, jež zde »Le Soleil« opakuje, jsou opravdu daleka toho, aby mi vyvrátila mé vlastní pochyby o této věci a prozkoumáme je podrobněji později, ve spojení s jiným rozdělením látky.«

Nyní se musíme zabývat jiným pátráním. Jistě jste po-

zoroval krajní nedbalost prohlídky mrtvoly. Pravda, že otázka totožnosti byla rozhodnuta ihned, nebo alespoň měla být, ale byly i jiné věci, jež měly být rovněž zjištěny. Byla mrtvola jakýmkoli způsobem *oloupena*? Měla zesanulá na sobě nějaké šperky, když opouštěla domov? Jestliže ano, měla jaké po svém nalezání? Toto jsou důležité otázky, jež byly vyšetřováním úplně opomenuty; a jsou tu i jiné, stejně závažné, jimž nebyla rovněž věnována žádná pozornost. Musíme se snažit upokojit se osobním vyšetřením. St. Eustachův případ musí být prozkoumán. Nemám k jeho osobě žádného podezření, ale postupujeme metodicky. Prozkoumáme nade vše pochybnost pravdu jeho *prísežné výpovědi*, pokud jde o jeho pobyt oné neděle. Přísežné výpovědi tohoto druhu často se stávají předmětem mystifikace. Nebudě-li tu nic v nepořádku, vypustíme St. Eustacha ze svého vyšetřování. Jeho sebevražda, poslující podezření, nalezneme-li se podvod v jeho přísaze, je v opačném případě naprosto pochopitelnou okolností, či aspoň takovou, jež nás neodvede od směru pravidelné analýzy.

V tom, co teď zamýšlím, pustíme se zřetelě všechny hlavní rysy tragédie a soustředíme pozornost na její vedlejší věci. Dost značným omylem při vyšetřování jako toto, je to, že se pátrání omezí na bezprostřední věci, s úplným pomíjením souběžných, nebo okolních událostí. Je špatná praktika soudů, že vymezují důkazy a diskusi do hranic věci jen zřejmě důležitých. A přece zkušenost ukázala, a pravá filosofie vzdělyky ukáže, že velká, nebo snad největší část pravdy vyplývá ze zdánlivě nehlazeného. A z ducha tohoto principu, ne-li přesně z její litery, se moderní věda rozhodla *počítat s nepředvidaným*. Ale snad mne nechápete. Dějiny lidského vědění ukazovaly nám neustále, že za své nejčetnější a nejcecnnější objevy vědíme vedlejším anebo náhodným příhodám, takže se na-

konec stalo nutným, máme-li zřetel na jakýkoli pokrok, připnutí nikoli široce, ale co nejšířěji, odhalení, jež vznikla náhodou a zcela mimo všeobecné očekávání. Není dnes už filosofickým budovat vidění toho, co může být, na tom, co bylo. *Náhoda* je připuštěna jako část základů. Činníme z možnosti věc absolutní kalkulace. Podrobujeme nepředvídané a nepředstavitelné matematickým formulím škol.

Opakují, že je faktem, že větší část vši pravdy vytryskla vzdělyky z vedlejších věcí; a je tedy ve shodě s duchem principu obaženého v tomto faktu, že obrátím šetření v přítomném případě od vyšlapané a tak neplodné pářdy ndálosti samé, k současným okolnostem, jež ji obklopovaly. Zatím, co vy zjistíte platnost přísežné výpovědi, já budu zkoumat noviny podrobněji, než jste to vy dosud učinil. Doposud jsme prozkoumali pouze pole vyšetřovaného případu; a bude opravdu podivné, neposkytne-li nám obšířlé přehlednutí veřejného tisku, jak navrhuji, určité nepatrné body, jež nám určí *směr* pro naše pátrání.*

Na Dupinův návrh podnikl jsem úzkostlivé šetření záležitosti přísežné výpovědi. Výsledkem bylo pevné přesvědčení o její správnosti a následkem toho i o nevině St. Eustachové. Mezitím mnůj přítel se zaměstnával, jak se mi zdálo, docela zbytečně zevrubným zkoumáním rozličných novinových sloupců. Na konci týdne předložil mi následující vyňatky:

»Asi před třemi a půl rokem bylo vyvoláno rozrušení velmi podobné dnešnimu, zmizením téže Marie Rogétové z voňavkářství pana Le Blanca v Palais Royal. Za týden se však opět objevila za svým obvyklým pultem zdravá jako dřive, jen jaksi nezvykle pobledlá. Bylo prohlášeno panem Le Blancem a její matkou, že byla prostě na návštěvě u jisté své známé na venkově, a

celá záležitost byla rychle utulána. Myslíme, že dnešní její nepřítomnost je pouze podobným rozmarem a tak, snad za týden anebo za měsíc, spatříme ji opět mezi námi.« — *Věčerní list*, — *pondělí 23. června.*¹⁾

»Včerejší jeden večerník referuje o nedávném tajemném zmizení slečny Rogétové. Je dobře známo, že po dobu jednoho týdne její nepřítomnosti v Le Blancově voňavkářství, byla ve společnosti mladého námorního důstojníka, velice známého svou prostotapášností. Zdá se, že ji na štěstí hádka přiměla k návratu domů. Je nám známo jméno zmíněného Lohbaria, jenž nyní právě dle v Paříži, ale ze zřejmých důvodů, je veřejně neuvádíme.« — *Le Mercure*, — *úterý ráno 24. června.*²⁾

»Předevčirem bylo spácháno poblíže města nejvyšší zločině násilí. Jistý pán se ženou a dcerou, najali si za soumraku šest mladíků, kteří se projížděli po loděce sem a tam podél břehů Seiny, aby je převezli přes řeku. Když dostihli protějšího břehu, všichni tři vystoupili a byli už z dohledu člunu, když dcera zpozorovala, že v něm zapomněla svůj slunečník. Vrátila se proň, banda se jí však zmocnila, odvezla po proudu, zapala ústa, znásilnila ji a konečně vysadila na břeh na místě nedalekém onomu, kde původně vstoupila se svými rodiči do člunu. Ničemové včas sice uprchlí, ale policie je jim na stopě a někteří z nich budou záhy dopadeni.« — *Ranní list*, — *25. června.*³⁾

»Dostali jsme jedno, dvě sdělení, jejichž předněm je uvalit nedávný ukrutný zločin na Mennaise;⁴⁾ ale jelikož tento muž byl soudním šetřením plně sprostěn viny, a jelikož důvody našich různých dopisovatelů se

¹⁾ *New Yorkský „Express“*.

²⁾ *New Yorkský „Herald“*.

³⁾ *New Yorkský „Courier and Inquirer“*.

⁴⁾ Mennais byl jedním z lidí pávovlnné podestřaných a uvězněných, ale byl propuštěn pro nápravý nedostatek důkazů.

zdají být spíše ukvapenými nežli pravdivými, nepokládáme za radno je uvěřit.« — *Ranní list*, — *28. června.*¹⁾

»Obdrželi jsme různá, důtklivě psaná sdělení patrně z různých pramenů, jež tvrdí více než určité, že nešťastná Marie Rogétová se stala obětí jedné z čemých tlup pobudů, kteří zneklidňují každé neděle okolí města. Naše vlastní mínění se rozhodně shoduje s touto domněnkou. Budeme se snažit nalézt místo pro některé z těchto sdělení později.« — *Věčerní list*, — *úterý 31. června.*

»V pondělí spatřil jeden z lodníků, patřící k celní službě, prázdnu člun, plující dolů po Seině. Plachty byly na dně člunu. Lodník jej dopravil na lodní úřad. Přistihlo jitra však odtamtud zničen bez vědomí úředníků. Kornidlo je nyní na lodním úřadě.« — *La Diligence* — *čtvrtek 26. června.*²⁾

Když jsem přečetl tyto výřady, zdály se mi nejen bezvýznamnými, ale nemohl jsem nikterak pochopit způsob, jímž kterýkoli z nich by mohl souviset s naší věcí. Čekal jsem na nějaké Dupinovo vysvětlení.

»Není nyní mým úmyslem«, pravil, »lpět na prvním a druhém z těchto výpisků. Opsal jsem je hlavně, abych vám ukázal ochromnou nebalost policie, jež, pokud jsem poznal od prefekta, nijak se nenamáhala výslechem zmíněného námorního důstojníka. A přec je pohybým šlensstvím říkat, že mezi prvním a druhým Martiným zničením není žádná možná souvislost. Připustíme, že první útek skončil hádkou mezi milenci a návratem svedené. Nyní jsme ochotni pohlížet na druhý útek (vímeli, že šlo

¹⁾ *New Yorkský „Courier and Inquirer“*.

²⁾ *New Yorkský „Evening Post“*.

³⁾ *New Yorkský „Standard“*.

zas o útek), jako na obnovení svůdcových návrhů, spíše než výsledek nových návrhů druhé osoby, — jsme ochotni hledět naň jako na snavázáník staré lásky, spíše než jako na počátek nové. Je deset možnosti proti jedné, že ten, kdo jednou s Marií uprchl navrhne nový útek spíše, než že ona, již byly čiměny návrhy na útek osobou jednou, dopustí, aby jí byly čiměny osobou druhou. A zde vás musím upozornit na fakt, že čas mezi prvním určitým a druhým předpokládaným útekem je o málo měsíců delší, než obvyklá doba, v níž křižují naši námořníci. Byl milenec snad přerušen ve svém prvním lotrovství odplutím na moře, a využil pak prvního okamžiku svého návratu, aby obnovil své nízké zájměry dosud úplně neprovedené, neb dosud úplně jim neprovedené? O všech těchto věcech nevíme ničeho.

Rekněte však, že ve druhém případě, nebylo žádného útěku, jak si myslím. Jisté ne — ale jsme ochotni tvrdit, že zde nebyl aspoň úmysl, který byl zmařen? Kromě St. Eustacha a možná Beauvaise nevidíme žádného uznaného, zjevného, poctivého Marina nápadníka. O žádném jiném bezvýsledně. Dodatek však přece udával, že jistý Adolpfi není nic řečeno. Kdo je pak ten tajný milenec, o kterém přibuzní (alespoň většina) ničeho nevědí, ale s nímž se Marie setkává v neděli ráno a který požívá takové její důvěry, že s ním neváhá zůstat až do soumraku v opuštěných hájích Barrière du Roule? Kdo je tento tajný milenec, ptám se, o němž alespoň většina přibuzných neví? A co znamená podivné proroctví paní Rogétové ráno po Mariině odchodu? — »Mám strach, že už nikdy Marii ne spatřím...«

Ale i když si nemůžeme představit, že paní Rogétová věděla o úmyslu útěku, nemůžeme aspoň předpokládat, že dívka tento úmysl měla? Když opouštěla domov, vyjádřila se, že jde navštívit svou tetu v rue des Drômes, a

požádala St. Eustacha, aby pro ni za soumraku zšel. Tento fakt na první pohled mluví silně proti mé domněnce, ale uvážijme, že cestou *počkala* nějakého známého, přepula s ním řeku a dostihla Barrière du Roule teprve ve tři odpoledne; to je známo. Ale jelikož svolila k doprovodu tohoto člověka (*z jakéhokoli důvodu* — *známého či neznámého její matce*), myslela jistě na svůj zájměr, vyjádřený při odchodu, a na překvapení a podezření, jež vznikne v hrudi jejího uznaného nápadníka, St. Eustacha, až tento, jda pro ni v určenou hodinu do rue des Drômes, shledá, že tam nebyla a až, kromě toho, po návratu do pensionu s touto poplašnou zprávou, se doví, že je už od rána pryč z domu. Jisté že myslela na toto vše, pravím. Jisté, že předvídala St. Eustachův žal a podezření všech. Nemohla pomýšlet na návrat, aby se vystavila tomtu podezření; ale podezření stává se věcí velmi malichernou, předpokládáme-li, že se *nehodlala* vrátit.

Můžeme si představit, že myslela asi takto: »Mám se setkat s určitou osobou za účelem útěku, nebo za jakýmkoliv jiným účelem, známým pouze mně. Je nutno, abychom nebyli náhodou vyrušeni — musíme mít dosti času, abychom unikli pronásledování — proto řeknu, že jdu na návštěvu a že ztrávím celý den u tety v rue des Drômes. Řeknu St. Eustachovi, aby pro mne zšel za soumraku. Tak bude vysvětlena má nepřítomnost z domova po dobu co nejdéleji bez nejmenšího podezření a nepokoje, a získám víc času než jakýmkoliv jiným způsobem. Požádám-li St. Eustacha, aby pro mne zšel za soumraku, jisté že nezajde dříve; ale neřeknu-li mu vůbec nic, pak můj čas k útěku se velmi zkrátí, neboť budu čekat, že přijdu dříve a má nepřítomnost vzbudí tím nepokoje. Dále, kdybych měla vůbec v úmyslu se vrátit — kdybych hodlala jen se potoulat se zmíněnou osobou — nebylo by ode mne moudré vyzvat St. Eustacha, aby přišel; neboť, až

by přišel, je jisto, že by seznal, že jsem ho oklamala — fakt, o němž se nikdy nemusí dovědět, tím způsobem. Že odejdu z domova, aniž bych ho zpravila o mém záměru a pak se vrátím před soumrakem a řeknu mu pouze, že jsem byla na návštěvě u tety v rue des Drômes. Ale jelikož mám v úmyslu nikdy se nevrátit — nebo alespoň po několik týdnů — nebo pokud cosi nezakryji — jedinou věcí, jež je pro mne důležitou, je získat čas.»

Pozoroval jste, ve svých poznámkách, že nejvšobecnější mínění o této smutné události je, a od počátku bylo, že dívka byla obětí *bandy* ničemů. Toto veřejné mínění, za určitých okolností, nelze podceňovat. Povstává-li samo od sebe — manifestuje-li se úpřně spontánním způsobem — musíme na ně hledět jako na analogické s irnicí, jež je charakteristickou známkou geniálního individua. V největšedevadesáti případech ze sta zůstal bych při jeho rozhodnutí. Ale je důležité, abychom nenasli zřejmých stop *sugerce*. Mínění musí být naprosto *veřejným míněním*; a rozlišení je často nesmírně nesnadno poznat: pokud jde o *bandu*, bylo velice poslešno pohořlou příhodou. Jež je popsána ve třetím z mých výpisků. Celá Paříž je rozrušena objeveným tělem Marie, mladé dívky, krásné a známé. Tělo bylo nalezeno se známkami násilí, a plovoucí v řece. Ale tu bylo oznámeno, že v téže době, či v příbližné téže době, v níž asi dívka byla zavražděna, bylo vykonáno násilí podobné povahou onomu, jež utrpěla zesnulá, ačkoli rozsahem menší. Úlupou mladých ničemů na těle jiné dívky. Je vám snad divno, že jedna známá ukřutnost mohla ovlivnit veřejný úsudek, pokud jde o jinou, neznámou? Úsudek čekal jen na vodítko, a známé násilí jako by mu je tak šťastně poskytl! Marie byla nalezena v řece; a ono známé násilí bylo spácháno rovněž na řece. Souvislost obou těchto příhod měla v sobě tolik patrného, že pravým divem by bylo, kdyby ji lidé

nebyl ocenil a nechopil se jí. Ale ve skutečnosti jedna ukřutnost, o níž je známo, že byla spáchána určitým způsobem, je, víc než cokoli, důkazem, že jiná, spáchaná skoro v tutéž dobu, takto spáchaná *nebyla*. Bylo by opravdu zážrakem, kdyby, zatím co jedna banda ničemů páše, na určitém místě, zlo nejvš neslýchané, jiná podobná banda, na podobném místě, v téměř městě a za týchž okolností, týmiž prostředky a způsobem, byla zaměstnávána zločinem přesně téhož vzhledu, přenesl v tutéž dobu! A přece čím v nás budí náhodně *sugerovaná* mínění lidí vlnu, ne-li tímto zážračným řetězem šhod?

Než pokročíme dále, uvažujme o předpokládaném dějišti vraždy v onom houšří Barrière du Roule. Toto houšří, ať huště, je v samé blízkosti silnice. Byl v něm tři, čtyři balvany, tvořící jakési sedadlo s opěradlem a podnožkou. Na horním balvanu byla objevena bílá spodnička; na druhém hedvábná šála. Dál tu byl nalezen slimečník, ručkavice a kapesník. Kapesník nesl jméno »Marie Rogétová«. Na okolních větvích bylo vidět kusy oděv. Zaené byla udupána, keře polámaný a všude důkazy prudkého zápasu.

Nehledě k jasotu, s nímž bylo přijato objevení tohoto houšří tiskem, a k jednohlasnosti, s níž bylo přijato jako přesné dějiště zločinu, musíme připustit, že zde byl jistý velmi vážný důvod k pochybnostem. Že to *bylo* ono dějiště, mohu a nemusím věřit — ale byl tu veliký důvod k nejistotě. Bylo-li *pravé* dějiště zločinu, jak se domníval »Le Commerciale« v sousedství rue Pavée Ste. Andrée, pak pachatelé zločinu, předpokládáme-li, že stále obývali Paříž, byli přirozeně jati strachem, když pozornost veřejnosti byla tak přímo obrácena na pravé dějiště: a v určitých myslích vznikl pojednon pocit nutnosti odvrátit tuto pozornost jinam. A tak, že houšří v Barrière du Roule bylo už podezřelé, mohla vzniknout přirozené myšlenka

na umístění předmětů, kde byly nalezeny. Nemí žádného skutečného důkazu, ač se »Le Soleil« takto domnívá, že objevené předměty byly v houšti déle než několik dní; kdežto je přímo se vztahujícím důkazem, že tam nemohly zůstat, aniž by upoutaly pozornost, po celých dvacet dní, uplynulých od oné osudné neděle až do odpoledne, kdy byly hochy nalezeny. »Byly všechny silně zplesnivělé«, pravi »Le Soleil«, přejímaje mínění svých předchůdců, »přisobením deště a navzájem spojené písní. Tráva rosla kolem a přes některé z nich. Hedvábí slunečniku bylo silné, ale jeho jednotlivá vlákna uvnitř byla písní splena. Vnější část, kde byl přeložen do záhybů, byla úplně plesnivá a při otevření praskla.« Pokud jde o trávu, jež »rostla kolem a přes některé z nich«, je zřejmo, že tento fakt mohl být zjištěn jen ze slov, to jest z upamatování dvou malých hochů; neboť tito hoši věci vzali a odnesli domů dříve, než mohly být viděny někým třetím. Tráva však vyrostla, zvláště za tepleho a vlhkého počasí (jaké bylo v době vraždy), na dva až tři palce za pouhý jeden den. Slunečník, ležící na nově dremem obložené zemi, může za jediný týden zmizet úplně s očí v hující trávě. A pokud jde o píseň, na níž vydavatel »Le Soleil« tak tvrdosjinně lpí, že slova užívá dokonce třikrát v krátkém, právě citovaném odstavec, — což vskutku nic neví o povaze této písně? Músíme mu říkat, že je to jedna z mnohých tříd hub, jejichž nejobyčejnější vlastností je její vzrůst i zabynutí během čtyřadvaceti hodin?

Tak vidíme na první pohled, že co bylo nejvítežoslavněji dokládáno jako podpora domněnky, že věci byly v houšti »nejméně tři, čtyři týdny«, je nejasnější a nejnejasnější než samotná věc. Na druhé straně je nesmírně nesnadno pochopit, že tyto věci mohly ve zmiňované houštině zůstat déle než jediný týden — po delší dobu než od jedné neděle k druhé! Všichni, kdo znají okolí

Paříže, znají i nesmírnou nesnadnost najít osamělé místo, vyjma ve velké vzdálenosti od jejich předmětů. Neznámé, nebo málo navštěvované zákoutí, v jejich lesích či hájích, nelze si představit ani na okamžik. Ať kdokoli, kdo je v srdci milovníkem přírody a je povinností připoután k prachu a výhni této velké metropole — ať se kdokoli pokusí, byť i ve všední den, ukojit svou žízeň po samotě někde ve scenerii přírodních krás, jež nás bezprostředně obklopují, — a na každém druhém kroku sledá svou rostoucí rozkoš zkaženou hlasem, nebo větrem něžného ničemý či party opilých pobudů. Marné bude hledat samotu i mezi nejhustším podrostem. Zde jsou ony právě koutky, kde je nejvíce luzy, — zde jsou lesní chrámy nejvíce zneakvrněné Paříže, jako do méně hustší, a ne tak kritičtí stoky neřestí. A je-li okolí města tak obleženo ve všedních dnech týdne, oč je víc v neděli! Tehdy obzvláště městský pobuda, uvolněný z povinnosti práce, nebo zbavený obvyklých příležitostí zločinu, hledá obvod města, ne z lásky k přírodě, již v srdci pohrdá, ale protože tím přehrá poutím a konvencím společnosti. Netouží tolik po čerstvém vzduchu a zelených stromech, jako po naprosté volnosti krajiny. Zde kdesi v zájezdním hostinci anebo ve stínu hájů oddává se nestřežen nikým, krom zrakem svých veselých společníků, plné, šílené nadměře předstíraného veselí — vyvolaného společně svobodou i rumem. Říkáám jen to, co je naprosto zřejmo každému nepředpojatému pozorovateli, opakují-li, že okolnost, že ony do-tyčné předměty zůstaly neobjeveny po delší dobu, než od neděle k neděli v kterémkoli houšti v bezprostřední blízkosti Paříže, může být pokládána za pravý záazrak.

Ale jsou i jiné důvody, opravňující podezření, že předměty byly do houští položeny s úmyslem odvrátit pozornost od skutečné scény zločinu. A přede vším, všimněte si

data objevení těchto předmětů. Srovnejte toto pak a datem mého pátého výpisku z novin. Shledáte, že objev následoval skoro okamžitě po naléhavých sděleních zaslanych do večerníků. Tato sdělení, ač různá, a patrně i z různých pramenů, všechna se upínala k témuž cíli — totiž obrátit pozornost na nějakou *bandu*, jako na pachatele činu, a na okolí Barrière du Roule, jako na její dějiště. Zde věru nejde o podezření, že by následkem těchto sdělení, nebo veřejné pozornosti jimi sem obrácené, byly předměty hochy nalezeny; ale může tu být jisté podezření, že předměty nebyly hochy nalezeny *dříve* z toho důvodu, že před tím vůbec v houshíně nebyly; neboť tam byly položeny teprve onoho data, nebo krátce před datem sdělení viníky samotnými, kteří byli též původci těchto sdělení.

To houshí je zvláštní — podivně zvláštní. Je neobvyčejně husí. V jeho přirozeném uzavření jsou tři prazvláštní kamny, *tvorící sedátko s operadlem a podnožkou*. A toto houshí, tak plně přirozeného umění, je v samé blízkosti silnice, *na několikách sáhů* od paní Delucové, jejíž hoši stále prolézali křoví, hledajíce sladké dřevo. Zdá se vám nesmyslnou sázkou, sázet tisíc proti jedné, že neuplynul jeden den v životě hochů, aby alespoň jeden z nich sepronikl do stinné skrýše a nenasadil se na jejím přirozeném trně? Ti, kdo by váhali v takové sázce, buď nikdy nebyli sami hochy, či zapomněli už povahy chlapečů. Opakuji, že je nesmírně těžko pochopit, jak mohly předměty v houshí zůstat neobjeveny delší dobu, než den či dva; a tak mám dobrý důvod k podezření, přes dogmatickou nevědomost «Le Soleila», že sem byly položeny v poměrně pozdním datu.

Ale jsou ještě jiné a silnější důvody pro jejich pozdější položení, než cokoli z toho, co jsem dosud uvedl. A tu si váimněte, prosím, nejvyšš umělého uspořádání předmětů. Na *horním* kamenu ležela hlíá spodnička; na *druhém* hed-

vábná šála; kolem pohozeny slunečník, rukavice a kapesník, nesoucí jméno «Marie Rogétová». To je právě uspořádání, jak by je *přirozeně* udělala osoba nepřítis vitipná, která by si přála mít je rozloženy *přirozeně*. Ale naprosto to není *skutečně* přirozené uspořádání. Spíše bych očekával, že věci uvidím *všecky* jen na zemi a poslápány. V úzkém ohraničení této houshiny bylo by sotva možno, aby spodnička a šála si udržely svou polohu na kamenech, když byly vystaveny nárazům tolika zápasících osob. «Byly tu», bylo řečeno, známky zápasu; a země byla ndupána, keře poláhány, — ale spodnička a šál byly uschovány jako v přehrádce. «Kusy sukne vytržené keři byly asi tři palce široké a šest palců dlouhé. Jeden byl obrubou sukne a byl spravován. Byly to *jakoby* vytržené pruby». Zde z nenaadání užil «Le Soleila» krajiné podezřívavé věy. Kusy, jak bylo popsáno, jsou opravdu «jakoby vytržené kusy», ale zámyslně a rukou. Je nejzánější náhodou, že z jakéhokoli oděvu jako tento je «vytržen» vůbec kus *trnem leže*. Je už v povaze takových tkanin, že trn či hřeb, jenž se do nich zabodl, trhá pravouhle, — dělí je ve dvě podélné trhliny, v pravém úhlu a sbíhající se v bodě, kde se trn zabodl; ale sotva je možno si představit, že by kus byl «vytržen». To jsem nikdy neviděl, a vy rovněž ne. K *vytržení* kusu z takového tkaniva musěji v jakémkoli případě působit dvě různé síly, v různých směrech. Má-li tkanivo dva kraje, — je-li to na příklad kapesník, a chceme z něho vytrhnout pruh, tehdy, ale jen tehdy, stačí jedna síla. Ale v našem případě jde právě o oděv, jenž má jen jeden kraj. Vytrhnout z něho kus uprostřed, kde není žádného okraje, trny, to by se mohlo stát záznakem, ale nikdy by toho nedocílil trn *jedn*. Ale i tam, kde je okraj, jsou nutny dva trny, z nichž jeden působí ve dvou různých směrech a druhý v jednom. A te *jen* v případě, že okraj je neobrouben. Je-li obrouben, věc

je skoro nemožná. Takto vidíme četné a velké překážky ve »vytřížení« pouhým působením »strůžků; a přece máme věřit, že nikoli jeden kus, ale i více jich bylo tak vytříženo. »A jedna část«, dále, »byla obrubou sukňové!« Jiný kus byla »část sukně, ale ne obruba«, — to jest, byl trny vytržen úplně z celistvého středu šatu! To, pravím, jsou věci, jimž by se nemuselo zrovna věřit; ale i uvážíme-li je všechny najednou, tvoří přec méně rozumných důvodů k podezření, než jedna zarážející okolnost, totiž domněnka, že věci byly vůbec v houšti nechány *vrahy*, kteří měli tolik obezřetosti, aby mysleli na odstranění mrtvoly. Nepochopil byste mne však správně, kdybyste myslel, že obci upírat, že toto houští bylo scenou násilí. Možná, že se tam stała nějaká křivda, nebo ještě možněji, nehoda podle paní Delucové. Ale to věru je věc malé důležitosti. Nejde nám o pokus vypátrat dějiště, ale původce vraždy. To, co jsem uvedl, třebaže s takovou důkladností, uvedl jsem pouze za oním účelem, abych předně ukázal pošetilost pozitivních a ukvapených tvrzení »Le Soleilu«, a za druhé a hlavně, abych vás přivedl nejpřirozenější cestou k dalšímu uvážování o pochybnostech, byla-li či nebyla-li tato vražda dílem *bandy*.

Počneme otázku pouhým poukazem na divné detaily vyslychaného ranhojiče. Je předně nutno říci, že jeho veřejné *uzávěry*, pokud jde o počet ničemů, byly všemi slavnými pařížskými anatomy naprosto sesměšněny jako nesprávné a úplně nepodstatné. Nikoli že by věc *nemohla* být, jak on soudil, ale protože tu nebylo žádného důvodu pro jeho uzávěr; či nebyl tu spíše důvod pro nějaký jiný?

Uvažujme nyní o »stopách zápasu«, a tažme se, co tyto stopy měly dokazovat. Bandu. Ale nedokazovaly spíše její nepřítomnost? Jaký *zápas* by mohl nastat — jaký zápas tak prudký a vytrvalý, že zanechal všude a na všem své »stopy« — mezi slabou a bezbrannou dívkou a *bandou*

domnělých neurvalců? Tiché uchopení několika hrubých paží a bylo po všem. Obět musela být naprosto povolná jejich vůli. Jisté si teď uvědomíte, že důvody vedené proti houští jakožto dějišti, jsou z hlavní části oprávněny proti němu, jako dějišti zločinu, spáchaného *úce než jedinou osobou* *indivíduem*. Předpokládáme-li pouze *jednoho* násilníka, můžeme si představit, a sice jen takto, zápas tak prudké a úporné povahy, že zanechal zřejmě »stopy«.

A dále. Nadhodil jsem už podezření, jež vzniká z fakta, že dotyčné věci mohly být vůbec nechány v houšti, kře byly objeveny. Zdá se skoro nemožným, že by tyto důkazy zločinu byly náhodou nechány, kde byly nalezeny. Byla tu dostatečná duchapřítomnost (je předpokládáno) k odstranění mrtvoly; a přec byl na scéně násilí nechán zřejmě ležet důkaz pozitivnější, nežli mrtvola sama (jejíž tažby mohly být brzy rozkladem vyhlazeny) — myslím kapesník se jménem zesnulé. Bylo-li to nedopatrění, nebo bylo to nedopatrění bandy. Můžeme si je představit jen jako nedopatrění jednotlivce. Nu, hleďme. Jedinec spáchal vraždu. Je zcela sám s duchem zesnulé. Děsí se toho, co leží nehybně před ním. Zurřivost jeho vášně vyprchala, a v jeho srdci je plno místa pro přirozený děs z toho činu. Nemá té smelosti, jež nevyhnutelně vnutká přítomnost množství. Je zcela sám s mrtvou. Třese se a je pomaten. A přece je nutno zbavit se mrtvoly. Nese ji k řece, ale nechává za sebou ostatní důkazy své viny; neboť je nespasitelně, ne-li nemožno, odnést celé břímě najednou, a bude snadno vrátit se pro to, co zůstalo. Ale na jeho klopotné cestě k řece jeho strach se v něm zdvojnásobuje. Zvuky života obklopují jeho cestu. Tucekrát slyší či si představuje kroky, které ho stopují. I světlá mčsta ho matou. A tu přec, po dlouhých a častých přestávkách hrozných muk, dostihuje břehu řeky a zbavuje se svého příšerného břemene — snad prostřednictvím člunu. Ale teď,

teré poklady na světě, — které hrozby o pomstě — měly by sílu přinutit osamělého vraha zpět po oné drsné a nebezpečné cestě až k houšti a k jejím krev mrazícím vzpomínkám. On se víc *neurátí*, ať si jsou následky jakékoli. *Nemůže* se vrátit i kdyby chtěl. Jeho jedinou myšlenkou je okamžitý útek. Odvrací se *navždy* od těchto přispených křovin a prchá, jako by utíkal zoufalství.

Ale jak je to s bandou? Jejich počet by jim vrakl smělost, chyběli ovšem kdy smělost archimichemovi; a ony *bandy* jsou složeny pouze z takových archimichemů. Jejich počet, pravím, zahránil by zmatené a ukvapené hrůze, o níž jsem pravil, že ochromuje jedince. I kdybychom mohli předpokládat přehlédnutí jednoho, dvou či tří, pak jejich přehlédnutí bylo by napraveno čtvrtým. Nenechali by po sobě ničeho; neboť jejich počet by jim dal možnost odnést vše najednou. Nebylo by třeba žádného *návratu*.

Považte nyní i okolnosti, že na vnějších sátech mrtvol byl nalezen »pruh, asi stopu široký, jenž byl vytržěn od spodního kraje až k pasu, ovínut třikrát kolem a vzadu zajištěn jakousi smyčkou.« To bylo uděláno se zřejmým úmyslem utvořit jakési *držadlo*, za něž by tělo bylo nesené. Ale bylo by jakékoli *množství* mužů smilo kdy o použití takového prostředku? Tři, čtyři sledali by nejen dostatečně, ale i nejlépe možné držení za údy. Toto je nápad jen jediný; a to nás vede i k faktu, že mezi houštím a řekou latky plotu byly *vylámany a půda nesla zřetelné stopy*, že tu bylo vlečeno nějaké břímě! Ale dávalo by si *množství* mužů zbytečnou práci a vylamováním plotu za účelem protažení mrtvol, již mohli *pozdvihnout* nad jakýkoli plot v okamžení? Vleklo by vůbec *množství* mrtvolu tak, aby zůstaly *zřejmé stopy*?

A tady musíme ukázat na jednu poznámku »Le Commercial«, poznámku, na níž jsem už jistým způsobem narazil. »Kus jedné ze *spodniček*, praví deník, *znešťastně*

dívký, byl vytržen a obtočen pod bradou dozadu kolem týlu, patrně aby zabránil křikům. To bylo uděláno lidmi, kteří neměli *kapesníku*.«

Naznačil jsem už, že pravý ničema není nikdy bez *kapesníku*. Ale o tomto faktu mi nyní nejde. Ze tohoto pruhu nebylo užito z nedostatku *kapesníku*, jak se domnívá »Le Commercial«, je zřejmo z toho, že *kapesník* byl nechán v houšti; a že nebylo pruhu použito, aby zabránil křikům, vysvětluje též z toho, že ho bylo použito místo jiného prostředku, jenž by účelu odpovídal mnohem lépe. Ale svědectví mluví o zmiňném pruhu, že »byl nalezen kolem krku volně přiléhající a upevněný pevným uzlem.« Tato slova jsou velice nejasná, ale podstatně se liší od slov »Le Commercial«. Pruh byl osmnáct palců široký a tak, ač byl z mušelinu, tvořil silnou pásku, byl-li po délce přeložen nebo zakroucen. A takto zakroucený byl i nalezen. Můj závěr jest tento. Osamělý vrah, když odnesl mrtvolu určitý kus cesty (ať z onoho houští či odkudkoli, za onen pás, uvázaný kolem jejího pasu), sledal, že tíha za těchto okolností je nad jeho síly. Rozhodl se tedy k vlečení břímene; — *děkazy* ukazuje, že *bylo* vlečeno. S takovým úmyslem, stalo se nutným upevnit cosi jako provaz k některé z koncetin. Nejlépe to bylo uvázat na krk, kde hlava zabránil sesmeknutí. A tu si vrah vzpomněl, nepochybně, na pás kolem beder. Byl by ho použil, nebýt jeho obtočení kolem mrtvol, smyčky, jež mu bránila a vědomí, že nebyl z sátu *odtržen*. Snadnější bylo vytrhnout nový pruh ze spodničky. Vytrhl jej, upevnil kol krku, a takto táhl svou oběť na břeh řeky. Ze tohoto pásu, dosažitelného pouze s námahou a ztrátou času, a pouze nedokonalého pro jeho záměr, — že tohoto pásu *vůbec* použil, ukazuje, že nutnost užítí povstala z okolností, naskytuvších se až v době, kdy *kapesník* nebyl už po ruce, to jest, naskytuvších se, jak jsme usoudili, až po jeho opuštění.

tění houští (vyšel-li z houští) a na cestě mezi houštin a řekou.

Ale řeknete snad, že svědectví paní Delucové(!) ukazuje zvláště na jakousi *bandu* poblíže houští, v době, či asi v době vraždy. Připouštím. Nepochybují, že byl i celý *tucet* band, takových, jak je popisuje paní Delucová, na *Barrière du Roule* a všude okolo v době, či asi v době oné tragedie. Ale banda, jež na sebe upoutala onu zmiňnou pozornost paní Delucové, ač trochu pozdní a vešle podezírelou, je *jedinou* bandou, na niž upozorňuje tato poeštná a úzkostlivá stará paní, jako na lidi, kteří snědli její koláče a vypili kofačku, aniž by si dělali starosti s jejich zaplacením. *Et hinc illae irae?*

Ale jak zní přesně svědectví paní Delucové? Objevila se banda lumpů, jedli a pili bez zaplacení, odesli cestou, jako mladík a dívka, *za soumraku* se vrátili a přeplavali řeku, jakoby ve velkém chvatu.

Tento »velký chvat« zdál se patrně »větším očím paní Delucové, když váhavě a žalostně hleděla na své zmrhané koláče a pivo — koláče a pivo, na jejichž zaplacení stále ještě slabě doufala. Proč by se jinak zmiňovala o spěchu, bylo-li to už *za soumraku*? Jistě že to není žádný div, že i banda ničemů *spěchá* domů, má-li přeplout širokou řeku v malých lodkách, hrozí-li bouře a *blíží* se noc.

Pravím *blíží*, neboť noc *ještě nenastala*. Bylo to pouze *za soumraku*, když onen neucitý chvat oněch »lumpů« tak urazil strizlivé oči paní Delucové. Ale bylo též řečeno, že to bylo téhož večera, kdy paní Delucová, jakož i její nejstarší syn, »zaslechlí ženský křik v blízkosti hostince«. A jakými slovy označuje paní Delucová období večera, v němž tyto křiky byly zaslechnuty? »Bylo to *brzy po setmění*, praví. Ale »brzy po setmění« znamená alespoň *setmění*; a *asi za soumraku* je určitě ještě za denního světla. A tak je dostatečně jasno, že ona banda opustila

Barrière du Roule před oněmi křiky, zaslechnutými(?) paní Delucovou. A ačkoli ve všech těch poeštných zprávách o svědectví dotyčných výrazů bylo použito přesně z neměnitelně právě tak, jak jsem jich užíval v tomto rozhovoru s vámi, přece si onoho hrubého rozporu doposud nevíšml žádný veřejný list, ani nikdo z policejních myrmidonů.

Připojím jen ještě jeden důvod proti *bandě*; ale ten *jediný* má, aspoň pro mne, nesmírnou váhu. Uvážíme-li velkou vypsanou odměnu a plné odpuštění každému korunnímu svědkovi, nelze ani na okamžik věřit, že by kterýkoli z *bandy* nízkých ničemů, neb jakékoli skupiny lidí, už dávno neprozradil své spoluvinníky. Každý jednotlivec z bandy v tomto postavení necíí tak chtivost po odměně, ani touhu po útěku, jako *strach ze zraedy*. Ohoťné a ihned zradí sám jen *aby sám nebyl zrazen*. Že tajemství dosud nebylo prozrazeno, je nejlepší důkazem, že je skutečným tajemstvím. Hrdůzý tohoto temného činu jsou známy jen jediné či dvěma živoucím lidským bytostem a Bohu.

A nyní shrňme hubené sice, ale přesně výsledky naší dlouhé analýsy. Dospěli jsme k domněnce buďto osudné nehody pod střechou paní Delucové, anebo vraždy spáchané v houšti *Barrière du Roule*, mlencem či aspoň důvěrným a tajným společníkem zesnulé. Tento společník je temné pletí. Tato pletí, »smýčka« na pásu a námořnický »uzel«, jímž je svázána stíha na klobouku, ukazuje na námořníka. Jeho styk se zesnulou, veselou, ale ne zkaženou dívkou, ukazuje, že je výše než obyčejný námořník. Zde velmi spolupůsobí i době psaná a naléhavá sdělení do novin. Okolnost prvního útěku, o níž se zmiňuje »*Le Mercure*«, směřuje k splynutí představy tohoto námořníka s představou známorního člátojníka, o němž je známo, že po prvé nešťastnou dívkou svedl k hrůchu.

A s tím se velice shoduje okolnost, že onen muž s tmavou pletí je stále stranou. Všímněme si toho, že pletť tohoto muže je temná a snědá; nebyla to obvyklá snědost, když byla *jedinou* věcí, již si pamatovali jak Valence tak paní Delucová. Ale proč je tento muž stranou? Byl snad též tou bandou zavražděn? Je-li tak, proč tu jsou stopy jen po zavražděné dívce? Scena obou zločinců byla by přirozeně tautáž. A kde je jeho mrtvola? Vrazi by co nejpravděpodobněji odstranili oba týměž způsobem. Ale mohlo by se říci, že tento muž žije a má strach vystoupit, aby naň nebyla vražda uvalena. Mohlo by se předpokládat, že takto uražuje nyní — v poslední době — kdy bylo dovedeno, že byl viděn s Marií — ale v období činnu by tyto úvahy neměly dosti síly. Prvním popudem nevinného muže bylo by oznámiti násilí a pomoci ve vyptávání ložrů. K tomu by radila *prozíravost*. Byl viděn s dívkou. Přephl s ní řeku v otevřené převozní lodi. Udání vrahů by se ukázalo, i idiotovi, nejjsikřejším a jediným prostředkem, jak by se zbavil sám podezření. Nemůžeme přec předpokládat, že by onoho osudného nedělního večera byl zároveň nevinně a nevěděl o spáchaném násilí. A přec jen takto si můžeme představit, že zůstal-li na živu, přec vrahy neudal.

A jaké prostředky nás dovedou k pravdě? Uvidíme brzy, že tyto prostředky se budou násobit a stále vyjašňovat při našem postupu. Vyzpytujeme nyní až do dna záležitost prvního útěku. Seznamme se plně s historií »dlástojnřkak, s jeho současnými poměry a jeho pobyttem v přesné době vraždy. Srovnajme pečlivě navzájem ona různá, do večerníků poslaná sdělení, jejichž předměttem bylo obvinít *bandu*. Až to provedeme, srovnajme tato sdělení, i pokud jde o styl i o rukopis, s oněmi, jež byla zaslána ranníku před tím, a jež tak důtklivě trvala na vině Mennaisově. A po tom po všem, srovnajme opět tato

rozličná sdělení se známými rukopisy dlástojnřkovými. Snažme se zjistit vytrvalým vyptáváním paní Delucové a jejich chlapců, jakož i kočého Valence, něco víc jak o vzezření tak i chování »muže temné pletě«. Obratně řízené vyptávání jistě vyláká z některé z těchto osob objasnění v této důležité věci (či snad v jiných) — objasnění, o jehož možnosti dotyčné osoby nemají zdání. A potom stopujme onen *člun*, chycený lodníkem v pondělí ráno, dne třináctacátého června, a odstraněný z lodního úřadu bez vědomí službu konajícího úředníka, a bez *kornidla*, o něco dříve, než mrtvola byla objevena. S náležitou opatrností a vytrvalostí určitě nalezneme stopu člunu; neboť nejen že jej může chytivší ho lodník poznat, ale *je zde i kornidlo*. Kornidlo *plachetní lodi* by nebylo necháno tak bez všeho někým, kdo má svědomí naprosto čisté. A zde bych rád podal určitou otázku. O chycení člunu nebyla uveřejněna *žádná zpráva*. Byl tiše dopraven na lodní úřad a stejně tiše byl odstraněn. Ale *jak se stalo*, že jeho majitel či ten, kdo ho užil, tak brzy, jako už v úterý ráno, byl bez oznámení zpraven o tom, kde v pondělí chycený člun nyní právě je? To pochopíme jenom, když si představíme určité spojení s *námořnictvem* — jisté osobní ustavičné spojení, jež dává vědomost o nepřatrnějších zájmech — o jeho drobných místních novínách.

Když jsem mluvil o osamělém vrahu, vlekoucím své břímě ke břehu, nadhodil jsem už i pravděpodobnost, že použil *člunu*. Nyní máme dokázat, že Marie Rogétová *byla svržena s člunu*. Tomu tak asi skutečně bylo. Mrtvola nemohla být svržena jen mělkým vodám u břehu. Zvláštní známky na zádech a ramenec oběi ukazují na zebra člunu. Že bylo tělo nalezeno bez zatížení rovněž potvrzuje tuto domněnku. Kdyby byla svržena se břehu, bylo by k ní připoutáno jisté zatížení. Že ho tu nebylo,

můžeme si vysvětliti pouze předpokladem, že vrah zapomněl na toto opatření, než odrazil od břehu. Za činu samého, když tělo odevzdával řece, bezpochyby zpozoroval své nedopatření; ale tu už nebylo pomoci. Každé nebezpečí bylo mu milejší, než návrat k onomu prokletému břehu. Zbaviv se svého přišerného břemene, vrah spěchal do města. Tam, v některé temné zátočině vyskočil na břeh. Ale člun — uvázal ho? Měl přílišně naspěch na takové věci, jako přivázání člunu. A dále, v uvázání člunu v zátoce cítil i jakoby jisté usvědčení proti sobě. Jeho přirozenou touhou bylo odvrhnout od sebe co možná největší vesecko, co mělo jaký vztah k zločinu. Nejen že přehlédl všecko, co mělo být chycen a zadrženo na místě, kam denně chodívá — na místě, na něž ho volá snad i jeho povinnost. Následující noci, *aniž se odvážil pít se po kornidle*, člun odstranil. Ale kde je ten člun bez kornidla? To budí našim prvním cílem pro pátrání. A s prvním zábleskem, jež o něm dostanem, počne i svítání našeho úspěchu. Člun nás pak povede s rychlostí, jež i nás samotné překvapí, k tomu, kdo ho použil o půlnoci oné osudné neděle. Pak přijdou důkazy na důkazy, a vrah bude vyslíděn.*

(Z dtivodů, jež nebudeme uvádět, ale jež mnohemu čtenáři budou asi zřejmy, dovolili jsme si vypustit zde z rukopisu, jenž nám byl dán do rukou, onu část, jež vypisuje *další rozvíjení* zdánlivě slabého popudu, chyceného Dupinem. Pokládáme pouze za nutno krátce konstatovat, že žádaného výsledku bylo docíleno a přefekt splnil přesně, ač nerad, podmínky úmluvy se chevallerem. Článek pana Poea končí pak těmito slovy. — Vyd.¹⁾

¹⁾ *Sborník, v němž byl článek převzat a uveřejněn. — Vya.*

Každý pochopí, že mluvím o shodách okolnosti a o *nícem jiném*. Co jsem o té věci řekl výše, musí stačit. V mém vlastním srdci není víry v nadpřirozené. Že přiroda a její Bůh je dvojit, nepopře nikdo, kdo myslí. Že tedy Bůh, jenž přirodu stvořil, může ji, dle vůle, ovládat a měnit, je rovněž nepochybné. Pravím xdle vůle; neboť otázku je vůle a nikoli moc, jak se domnívá silensví logiky. Nejde o to, že by Bůh *nemohl* měnit své zákony, ale že my jej urážíme, pokládajíc nějakou změnu za nunnou. Už ve svém původu byly tyto zákony tak utvářeny, aby objímaly *všecky* události, jež *mohou* přijít v budoucnosti. Bohu je vše *nyri*.

Opakuji tedy, že mluvím o těchto věcech jen jako o shodách okolnosti. A dále: z toho, co podávám, vysvítne, že mezi osudem nešťastné Mary Cecílie Rogersové, pokud ten osud je vůbec znám, a osudem jisté Marie Rogéové do určité epochy její historie, existovala jistá paralela, nad jejíž záračnou přenosí rozumn je v rozpacích. Právím, že to všecko vysvítne. Ale nedomnívejte se ani na okamžik, že — když jsem líčil smutný Martinův příběh od oné zmíněné epochy, a sledoval jeho tajemství ji zahalující až k jeho *dénouementu*,¹⁾ — že bylo mým tajným úmyslem narážet na rozsah této paralely, nebo snad narážet na to, že opatření, učiněná v Paříži na odhalení grisetina vraha, nebo opatření, založená na jakémkoli podobném rozumnování, budou mít podobný výsledek.

Neboť, pokud jde o tuto část toho domnění, musí být uváženo, že nejtěžší odchylka ve faktech obou případů může přivodit nejvážnější přepočítání, úplným rozděvením obou proudů událostí; podobně jako i v aritmetice omyl, jenž sám o sobě může být nepostřehnutelný, způsobuje nakonec, následkem násobení ve všech bodech postupu, výsledek nesmírně odlišný od pravdy. A pokud

¹⁾ *rozuzlení. (Pozn. střelák.)*

ZLATÝ BROUK

Hej ho! Hej ho! Ten tančí silně!
Byl kousnut tarantulou!

Vše ve zlém.

Před mnohými léty jsem se důvěrně seznámil s panem Williamem Legrandem. Pocházel ze staré hugenotské rodiny a byl druhdy zámožný; ale řady pohrom ho přivedly do bída. Aby ušel pokoření, jež mu hrozilo po jeho neštěstích, odešel z Nového Orleansu, města svých předků, a usadil se na Sullivanově Ostrově, poblíž Charlestonu, v Jižní Karolině.

Tento ostrov je opravdu podivný. Je tvořen skoro úplně jen mořským pískem a měří asi tři míle. Jeho šířka nepřesahuje v žádném bodě čtvrt míle. Od pevniny je oddělen sotva postřizitelnou zátočinou, bahnitou cestou mezi bujným rákosím a slizem, oblibeným útlkem bahňáků. Rostlinstvo, jak se dá očekávat, je řídké a kde je, je zcela zakrásle. Stromů jakékoli výše tu není vůbec. V blízkosti západního konce, kde stojí pevnůstka Moultrie a kde je stroubeno několik ubohých stavení, obývaných přes léto uprchlíky před charlestonským prachem a horečkou, lze nalézt sice ostnaté palmy, ale jinak celý ostrov, vyjma tohoto západního cípu a pruhu tvrdého, bílého pobřeží na straně moře, je pokryt jen hustým podrostem vonící myrty, tak vysoce oceňované anglickými pěstiteli. Keř tu dosahuje často výšky patnácti, dvaceti stop a tvoří skoro neproniknutelné houští, kořenicí vzduch svoji vůní.

jde o první část toho domnění, nesmíme pouštět se zřetele, že i sám počet pravděpodobnosti, o němž jsem mluvil, odmítá pojem o rozsahu oné paralely: — odmítá jej s pozitivností silnou a rozhodnou, právě v témže poměru, jak tato paralela je už rozvedena a jak je přesná. Toto je jedna z oněch zvrácených pouček, jež zdánlivě nemají co dělat s matematikou, přece však jsou pochopitelně jen matematikovi. Nic ku příkladu není nesnadnější, nežli přesvědčit průměrného čtenáře, že, padlo-li hrůšovi v kostky dvakrát za sebou šesti, můžeme se vsadit očkoli na svěťe, že šesti mu po třetí nepadne. Takový předpoklad je obyčejně rozumem okamžitě odmítnut. Neří dost jasno, že by dva vrhy, jež jsou už odbyty, a leží tedy už naprosto v minulosti, mohly mít jaký vliv na vrh, jenž existuje pouze v budoucnu. Možnost hodit šest zdá se být přesně taková jako kdykoli, — to jest, podrobena pouze vlivu různých jiných vrhů, jež je lze kostkami učinit. A to je úvaha, jež se zdá tak krajně zřejmá, že všechny pokusy o její vyvrácení jsou přijímány částěji s pohrdávým úsměvem, než s vážnou pozorností. Omyl v tom obsažený, — veliký omyl tvoříci neštěstí, — nemohu chtit vykládat v mezích, jež jsou mi zde položeny; a s hlediska filosofie není třeba výkladu. Zde musí postacit připomenutí, že tvoří jednu z nekonečných řad omylů, povstávajících na cestě rozumu pro jeho náchylnost hledat pravdu v *detailu*.